

Учітесь, читайте, і гуржоту наурайтеся, і свого не цурайтесь. / П. Шевченко /

ДЖЕРЕЛО

№ 29-32 (677-680)

СЕРПЕНЬ
2013 РОКУ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА

ВИДАЄТЬСЯ
З ГРУДНЯ
1993 РОКУ

Дорогі школярі!

Шановні педагоги та батьки!

Щиро вітаю всіх вас із Днем знань!

Дорогий першокласнику! Цього року ти вперше сядеш за шкільну парту. Пам'ятай, що нема фортеці надійнішої за фортецю людського розуму. Будуй її міцною та непохитною. Учися цінувати дружбу, адже відтепер ти стаєш часткою великої шкільної родини. Школа – це другий дім. Саме тому ми робимо класи теплими та затишними. Світ не стоїть на місці, і Дніпропетровщина йде в ногу з часом. Для того, щоб навчатися було зручно та цікаво, ми створили Єдиний освітній портал. Тут на тебе чекає велика електронна бібліотека та безліч корисних посилань, які допоможуть знаходити цікаву інформацію для саморозвитку.

Шановний одинадцятикласнику! Для тебе це свято так само хвилююче. Сьогодні ти вже стоїш на порозі великих звершень. Тобі залишився лише крок до дорослого життя. Попереду – вибір професії та вступ до вищого навчального закладу. Надавай перевагу тому, до чого схильний і до чого прагне твоя душа. А для того, щоб полегшити твій вибір, на Дніпропетровщині була розроблена регіональна програма «Школа – ВНЗ – перше робоче місце». Пам'ятай, що знання може й не роблять людину щасливою, але точно роблять людину людиною!

Шановні педагоги! У цей день ви знову відчиняєте шкільні двері для дітей. Ви відчиняєте для них новий цікавий світ. Ваша праця – це важливий внесок у майбутнє нашої області. Адже вчитель – це не просто викладач, це надійний друг та порадник школяра. Знання, які ви даєте їм сьогодні, завтра вони зможуть використати на благо рідного регіону та країни.

Шановні батьки! Це також і ваше свято. Незалежно від того, чи йде ваша дитина до школи вперше, чи вона вже перейшла до випускного класу – я упевнений, що кожного разу ваші хвилювання однаково сильні. Ваше призначення найпрекрасніше у світі – рости та виховувати нових особистостей. Я сам батько, і добре знаю, наскільки важлива для дітей віра батьків. Я хочу побажати вам завжди пишатися своїми дітьми. Адже кожне їхнє досягнення – це найбільша ваша перемога!

Зі святом! Переконаний, що цей навчальний рік принесе ще більше досягнень школярам, педагогам та Дніпропетровщині!

З повагою

голова Дніпропетровської обласної державної адміністрації

Дмитро КОЛЕСНИКОВ

Шановні школярі,

студенти та викладачі!

Щиро вітаю вас із Днем знань – всенародним святом мудрості!

Сьогодні двері шкіл, технікумів, інститутів і університетів відкрилися перед новим поколінням учнів та студентів. Цей день завжди урочистий і хвилюючий, адже саме з нього починається шлях до нових звершень та самостійного життя.

Це особливе свято для першокласників, один з головних днів у їхньому житті. Попереду в них довге й цікаве навчання, міцна шкільна дружба й дорога у великий світ. А от для учнів 11-х класів перший дзвінок пролунає востаннє. Вас чекає відповідальний рік – складання іспитів, одержання атестата й вибір майбутньої професії. Сміливо досягайте вершин наук, упевнено долайте труднощі, творчо ставтеся до справи й досягайте бажаного на своєму життєвому шляху!

Окремо хочу привітати вчителів та викладачів. Від вашої самовідданої та наполегливої праці залежить майбутнє наших дітей, майбутнє регіону, країни. Адже лише освічена нація може зробити країну лідером! Бажаю вам натхнення, уважних та вдячних аудиторій, професійних успіхів і міцного здоров'я!

Упевнений, що саме сьогодні у шкільних класах та студентських аудиторіях народжується нове покоління Дніпропетровщини – вільних, самодостатніх, незалежних громадян України, яким творити її майбутнє, жити і працювати на благо рідної землі!

Зі святом, шановні земляки!

З повагою

голова Дніпропетровської обласної ради

Євген УДОД

Методичні рекомендації Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти для роботи над науково-методичним проектом «КРЕАТИВНА ОСВІТА ДЛЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ» (IV етап – коригуючий)

Стор. 2. Цільові напрямки навчально-виховного процесу у 2013-2014 н. р.

Навчально-методичний відділ виховних технологій та науково-дослідна лабораторія управління системою профільної освіти

3. Навчити любові до ближнього.

Бесіду з першим проректором ДООІПО Володимиром ДОЛГОПОЛИМ вела Наталя СКАКУН, методист навчально-методичної лабораторії духовно-моральних цінностей кафедри філософії освіти

4. Розвиток аксіосфери особистості в сучасному навчальному закладі на засадах традиційних духовних цінностей.

Олена РОГОВА, доцент кафедри філософії освіти, кандидат філософських наук

5. Складові реалізації діяльнісно-компетентнісних підходів у навчанні крізь призму нових державних вимог до суспільствознавчих дисциплін.

Людмила БАЗИЛЕВСЬКА, завідувач навчально-методичної лабораторії суспільних дисциплін кафедри гуманітарної освіти

6. Сучасні орієнтири професійного зростання вчителів української мови і літератури.

Антоніна СЕРГІЄНКО, завідувач кафедри гуманітарної освіти та навчально-наукового центру української мови, кандидат педагогічних наук

7. Вивчасмо другу іноземну!

Марія АЛУЄВА, завідувач навчально-методичної лабораторії іноземних мов кафедри гуманітарної освіти

8. Російська мова, література, світова література в реаліях нового освітнього стандарту.

Марина ЧУБАРОВА, завідувач навчально-методичної лабораторії російської мови і світової літератури кафедри гуманітарної освіти

8-9. Розвиток творчої особистості учнів засобами художньої культури.

Вікторія ПІЩАНСЬКА, доцент кафедри філософії освіти, кандидат культурології

10. Образотворче мистецтво та креслення.

Тамара БЕЗПАЛОВА, методист навчально-методичного відділу виховних технологій та науково-дослідної лабораторії управління системою профільної освіти

11, 15. Музичне мистецтво.

Галина ЗІГМОНТ, методист навчально-методичного відділу виховних технологій та науково-дослідної лабораторії управління системою профільної освіти

12. Інноваційний простір діяльності шкільних бібліотек.

Тетяна РИГА, методист навчально-методичного відділу виховних технологій та науково-дослідної лабораторії управління системою профільної освіти

13. Профтехосвіта області.

Віктор ВАСИЛИНЕНКО, директор навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області

14-15. Про порядок виходу організованих груп учнівської молоді у походи та екскурсії.

Володимир КРАСНОБРИЖИЙ, методист Комунального позашкільного навчального закладу «Дитячо-юнацький центр» Дніпропетровської міської ради, лауреат Державної премії України в галузі освіти

16. Українознавство, народознавство, краєзнавство – джерело збагачення духовного світу школярів.

Жанна КРИЖАНОВСЬКА, завідувач лабораторії українознавства і народознавства кафедри філософії освіти

16. Календар «Моє Придніпров'я» (серпень 2013 р.).

Підготувала Ярина ГОЛУБ, завідувач краєзнавчого відділу обласної державної бібліотеки

УВАГА! ТРИВАЄ ПЕРЕДПЛАТА НА ОБЛАСНУ ПЕДАГОГІЧНУ ГАЗЕТУ «ДЖЕРЕЛО»! ІНДЕКС – 40620

ЦІЛЬОВІ НАПРЯМКИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

У 2013–2014 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Навчально-виховна поза-класна робота присвячується важливій даті – 70-й річниці визволення Дніпропетровської області від нацистських загарбників.

Загальна тема заходів:
«Вони захищали Вітчизну».

Мета діяльності:

- виховання в учнів почуття любові до своєї Батьківщини;
- сприяння розвитку почуття патріотизму, як інтегративної риси особистості, прагнення бути свідомими громадянами своєї держави;
- утвердження позиції особистої відповідальності кожного за долю свого народу, свого Придніпров'я.

Основні завдання:

- викликати у школярів інтерес до минулого шляхом ознайомлення з долями людей, солдатів Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр., які визволяли Придніпровський край від нацистської навали;
- допомогти учням усвідомити жорстокість війни, сприйняти правдиві історії про драматичні долі співвітчизників у роки війни, формувати емоційно-ціннісне ставлення до них;
- виховувати позитивні риси характеру: співчуття, шанобливе, турботливе ставлення до людей старшого покоління, ветеранів війни, пам'ятних місць рідного краю;
- формування активної життєвої позиції громадянина-патріота, інтелектуально розвинутої, духовно і морально зрілої особистості;
- розширювати й поглиблювати розуміння юним поколінням високих моральних норм і правил, відчуття до сучасного й минулого рідного краю, відповідальності за його майбутнє.

Педагогічним колективом варто зважати, що Указом Президента України «Про заходи у зв'язку з відзначенням 70-ї річниці визволення України від фашистських загарбників та 70-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років» передбачено проведення заходів з патріотичного виховання молоді, виховання шанобливого ставлення до пам'яті про Перемогу і ветеранів Великої Вітчизняної війни.

Усім педагогічним колективам доцільно розробити конкретну програму дій – загальношкільний програмно-цільовий проект «Нас єднає пам'ять про героїв». Лейтмотивом діяльності можуть бути мудрі настанови В.О. Сухомлинського:

«Виховання обов'язку перед героями, які полягли в боях за Батьківщину, перед героями, які відстояли Батьківщину, – найважливіша умова запобігання байдужості до суспільних інтересів».

На виконання наказів Департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації від 12.07.2013 № 573/0/272-13 «Про підготовку до 2013–2014 навчального року» та від 12.08.2013 № 622/0/212-13 «Про проведення у 2013 році серпневих заходів педагогічних працівників» у 2013–2014 н. р. провідним видом діяльності загальноосвітніх, професійно-технічних, інтернатних навчальних закладів області є героїко-патріотичний напрямок.

«Пам'ятай, ніколи не забувай, дітям і внукам своїм переказуй пам'ятати, хто врятував тебе, твою сім'ю, Вітчизну, наші духовні цінності, нашу історію від знищення...»

У кожному навчальному закладі необхідно конкретизувати особливості подій 1943–1944 рр. на території рідного району, міста, селища, села (хроніку визволення Дніпропетровщини представлено, зокрема, на сайті Дніпропетровської обласної універсальної бібліотеки: www.lib.dp.ua/70rokiv.htm).

До палітри інформації про визволення Дніпропетровщини бажано включити узагальнені дані, хронологію подій та історичних фактів, наприклад, – такі: **8 вересня 1943 року** розпочалося визволення Дніпропетровської області від нацистських окупантів. Вже 10 вересня були звільнені селища Межова та Петропавлівка. Сім довгих місяців гриміли бої на фронтових дорогах Дніпропетровщини. 29 лютого 1944 року звільнено селище Широке, а **9 березня 1944 року** повністю очищено від ворога територію Дніпропетровської області.

Десятки військових частин і підрозділів брали участь у жорстоких боях. Почесне звання «Дніпропетровських» отримали 152-а стрілецька дивізія, 236-а стрілецька дивізія, 58-й гвардійський мінометний полк, 518-й гарматний та 114-й зенітно-артилерійські полки, 8-й моторизований понтонно-мостовий полк, 4-а та 5-а понтонно-мостові бригади. «Дніпропетровськими» стали 3-тя гвардійська авіаційна дивізія дальньої дії та 11-а гвардійська винищувальна авіаційна дивізія 17-ої повітряної армії.

Мешканці Дніпропетровщини пишаються тим, що 188 наших земляків, уродженців області отримали почесне звання Героя Радянського Союзу, а шістьом із них це звання присвоєно двічі: А. Брандису, Д. Глінці,

Г. Кравченку, В. Михлику, П. Тарану, О. Федорову.

Ми пам'ятаємо...

...Ніхто не забутий.

На полі ніхто не згорів:

Солдатські портрети

на виштитих крилах пливуть...

І доки є пам'ять в людей

і живуть матері,

допоки й сини, що спіткнулись

об кулі, живуть...

Борис Олійник

Усім педагогічним колективам навчальних закладів області важливо також передбачити участь ветеранів, учасників боїв за визволення Дніпропетровщини у проведенні заходів. У зв'язку з цим потрібно активізувати роботу шкільних музеїв, кімнат бойової та трудової слави, поновити експозиції музеїв, провести діалоги з громадськими організаціями, клубами ветеранів, надати необхідну допомогу ветеранам війни у мікрорайоні, заздалегідь запросити їх до участі в цій діяльності.

У шкільній бібліотеці необхідно організувати розгорнуту тематичну книжкову виставку під назвою «70 років визволення Дніпропетровщини від нацистських загарбників» («Слово про подвиг», «Прочитайте ту славу»).

На виставці бажано представити твори письменників Придніпров'я про Велику Вітчизняну війну, зокрема, – О. Гончара «Тронка», М. Сарми-Соколовського «Кущпила», С. Завгороднього «Чи заграє цитра», М. Карплюка «Щоденник з голубим конвертом», Д. Калинової «Між минулим і майбутнім», «Не померкне подвиг у віках»; художньо-документальні розповіді про подвиги воїнів, бойовий шлях різних дивізій, полків і армій, що визволяли Дніпропетровську область, а також книгу А. Немикіна, заслуженого вчителя України, – «Герої Дніпропетровщини».

Варто скористатися також публікаціями обласних газет «Вісті Придніпров'я», «Зоря», «Джерело» про фронтові шляхи

наших співвітчизників, які вивозили Дніпропетровську область у 1943–1944 роках.

Класні керівники, враховуючи вікові особливості учнів, визначають цільові напрямки виховного процесу у 2013–2014 н. р. У конкретній діяльності первинного учнівського колективу створюються найсприятливіші умови для розвитку у своїх вихованців патріотизму, громадянської активності, гордості за свою Вітчизну. Як зазначає В.О. Сухомлинський, – «усвідомлення і почуття Батьківщини я формую в юних громадян, розкриваючи перед ними істину, що кожна жменька рідної землі, кожний камінь політи кров'ю борців-патріотів, що щастя дитинства, щастя мирної праці матерів і батьків, щастя мрії про майбутнє завойоване дорогою ціною».

Зокрема, у 1–4 класах тема героїзму захисників Вітчизни має виразно прозвучати для дітей в доступній формі, на основі продуманої вступної бесіди, біографії конкретних людей з максимально «живими» подробицями – людськими, героїчними.

Молодші школярі мають здатність своєрідно оцінювати ситуацію, те, що їх оточує, їхнє мислення образне, вони – великі фантазери й дуже відкриті до позитивних впливів. І тому, пропонуючи дітям розповіді про героїчні події Великої Вітчизняної війни, учителю треба з'ясувати поняття добро і зло, честь і гідність, мужність і відвага.

Тематичний зміст виховної діяльності:

- бесіда «Коли гриміли гармати» (про героїзм дітей у роки війни);
- слайд-подорож «Мій рідний край у роки війни»;
- зустріч з ветеранами;
- історична гра-вікторина «Що я знаю про рідне місто / село?»;
- демонстрація відеофільмів;
- виставка книг, репродукцій картин, ілюстрацій на тему Великої Вітчизняної війни тощо.

Вікові особливості учнів 5–8 класів, духовні та фізичні сили школярів дають змогу гармонійно поєднувати осмислення подій війни з реальним життям, стосунками в колективі, в яких виявляється громадянська спрямованість. Зміст і форми проведення заходів мають сприяти формуванню національної гідності, духовному розвитку, інтересу і прагнення до пізнання героїчних сторінок минулого:

- усний журнал «Поле бою» (учасники бойових дій та визначні бої на Дніпропетровщині 1943–1944 рр.);
- зустріч із ветеранами «Згадаємо про минуле» (інтерв'ю з учасниками боїв);
- літературно-музична композиція «Ніхто не забутий, ніщо не забуто»;

- слайд-подорож «Поклав народ в боях високу ціну за наш Дніпро, за Україну»;
- діорама «Битва за Дніпро – пам'ятник героїзму і мужності воїнів-визволителів» (історична розповідь-естафета);

- творче інтерв'ю «Моя родина в роки Великої Вітчизняної війни»;
- відеоперегляд «Фільми про незабутнє» тощо.

9–11 класи. Старші школярі вирізняються прагненням до самостійності, до осмислення історичних подій, формуванням активної громадянської позиції.

Творчі форми проведення заходів:

- бесіда «Присязі вірні»;
- історичний екскурс «Ціна війни і Перемоги»;
- година історії «Гриміли бої в Придніпров'ї»;
- зустріч з ветеранами, учасниками битви за Дніпро;
- віртуальна подорож «Дніпропетровськ у роки війни»;
- літературно-музична композиція «Знамено полку»;
- літературний конкурс «Фронтові поезії та пісні»;
- практично-орієнтовані проекти «Солдати безсмертя», «Пам'ятаємо про героїв» тощо.

Запропоновані методичні рекомендації можуть доповнюватися залежно від добротворчої атмосфери, виховних традицій конкретного педагогічного колективу.

Розпочата у вересні 2013 року розмова «Вони захищали Вітчизну» має знайти своє логічне продовження в навчально-виховному процесі освітнього закладу, адже початок 2013–2014 н. р. – це старт для організації героїко-патріотичної, громадянської діяльності учнів, формування активної життєвої позиції громадянина-патріота.

Тетяна РИГА, методист навчально-методичного відділу виховних технологій та науково-дослідної лабораторії управління системою профільної освіти

РОЗВИТОК АКсіОСФЕРИ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ НА ЗАСАДАХ ТРАДИЦІЙНИХ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ

Сьогодні, як ніколи, є гостра потреба в плеканні особистості, здатної подолати кризові стани сучасності, повернення до духовно-ціннісного світогляду. Як, наприклад, подолати екологічну кризу без усвідомлення того, що криза – це перетин моральної межі між задоволенням потреб і задоволенням примх? Як подолати проблему різкого зростання випадків дитячих суїцидів, насильства та агресії без реанімації заповіді «Не вбивай»? На яких засадах діятиме концепція сталого розвитку, коли переважна більшість молоді (й не тільки) з радістю відкинуть цінність свіжого повітря й чистої води, якщо на цьому можна заробити гроші? Людині дуже часто доводиться протистояти деформуючому впливу соціуму; крім того, буття іноді ставить такі завдання, які не можна вирішити на рівні обставин, але вони вирішуються на іншому, духовному рівні, до якого треба ще дістатися, щоб не зрадити своїй людській природі і не переродитися в істоту нижчу.

Усвідомлюючи актуальність і важливість, складність і необхідність духовно-моральної освіти та виховання в сучасній школі Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, працюючи над пошуком резервів підвищення ефективності виховного процесу, з 1 вересня 2013 р. починає науково-експериментальну роботу на тему «Розвиток аксіосфери особистості в сучасному навчальному закладі на засадах традиційних духовних цінностей» й закликає освітян області приєднатися до цієї важливої роботи.

Метою експерименту є створення діючої системи у навчальних закладах для формування духовно-моральних цінностей особистості на засадах науково-філософської, духовної, моральної і культурної традицій, а також розробка та апробація технологій етичного (християнсько-етичного) навчання.

Сучасна педагогіка духовності, пропонуючи «модернізацію» змісту освіти через розкриття його духовно-ціннісної суті, наголошує не на трансляції новому поколінню готового духовно-культурного змісту, а на залученні молоді до традиційного духовно-культурного руху, продовжуючи який вона могла б створити свою особисту духовну культуру. Тому головний акцент духовно-моральної освіти в межах нової експериментальної роботи – не тільки й не стільки наповнення пам'яті або розвиток інтелекту, скільки «запалення серця», пошук вищого сенсу життя, того, що його осяє.

Складність засвоєння духовно-моральних надбань пов'язані з тим, що нікого не можна зробити духовним, по-перше, насильно, а по-друге, – через знання про духовні та моральні цінності. Знання може допомогти становленню духовності, тільки якщо воно натхненне, якщо воно не формальне, не надмірно раціоналізоване.

Приділення уваги інтерпретаційній активності учнів на уроці є найбільш вдалим підходом до реалізації завдань духовно-

Сьогодні можна стверджувати, що духовно-моральний стан школярів визначається безпрецедентно небезпечною й нестабільною ситуацією у сфері моральних орієнтирів і ціннісного вибору. Сучасна освіта, побудована на технократичних засадах, ще й досі не приділяє достатньої уваги формуванню духовно-ціннісної сфери особистості. Та все ж переорієнтація на пріоритетне формування галузі небайдужі освітяни все більше сприймають не тільки як один із детермінуючих факторів модернізації освіти, а як умову людяності життя.

ціннісної освіти, який за суттю не є зовсім новим для нашої школи.

Уроки літератури були джерелом духовних прозрень і високого натхнення для тисяч учнів, яким довелося навчатися у творчих вчителів. Ця традиція не тільки не повинна знищуватися, необхідна тісна інтеграція курсів духовно-морального спрямування з іншими гуманітарними дисциплінами, що може визначити той вектор розвитку вітчизняної шкільної освіти, який рухатиме її в напрямку гуманізації та примноження кращих традицій української школи.

Сьогодні потребує перенесення акцентів при викладанні курсів духовно-морального спрямування з нормативно-регулятивної функції з моралізаторством та примусовою моральністю (нав'язаними нормами і цінностями, виконання яких підштовхується ззовні в репродуктивній освіті та маніпулятивному вихованні, що історично було притаманне, наприклад, авторитарним формам релігійної освіти) на ціннісно-зорієнтовану, таку, що створює умови для вироблення норм і цінностей своїми зусиллями. Це можливо при подоланні традиційного прагнення впливати на дитину, при переході до співпраці, взаємодії з нею у творчому освоенні знань і досвіду попередніх поколінь. Тому важливою складовою духовно-ціннісної освіти є спільне буття педагога і дитини в просторі – часі, основною формою якого є діалог.

У процесі взаємодії, діалогу з учителем учні мають більше можливостей розвинути такі здібності: самопізнання, самоконтроль, аналіз наслідків своїх дій, самокритика, розуміння оточення, визнання важливості спілкування та відмінностей у поглядах. Якщо знання не можуть бути просто передані, а мають конструюватися кожною особистістю індивідуально, це означає, що потрібно відмовитися від прагнення повідомити учневі свої ідеї, сформульовані в готовому вигляді. Не потрібно також давати дитині відповіді на ті питання, які у неї ще не виникають.

Педагогам важливо пройти між крайнощами зайвої схематизації і теоретизації явищ духовного життя, щоб не перетворити ціннісні концепції на «музейні поняття», і спокусою побудови нових «іра-

ціональних систем», заснованих на розповсюдженні квазірелігійних чи окултних теорій і технологій.

Траскторії духовного зростання особистості засобами курсів духовно-морального спрямування можна узагальнити наступним чином:

1. Розвиток мислення учнів через постановку та розв'язання світоглядних питань (**інтелектуальний розвиток**). Зростання рівня інтелекту не обов'язково веде до зростання рівня духовності. Потрібні ще відчуття, в єдності з розумом. Для досягнення учнями справжнього засвоєння духовно-моральних цінностей освітній процес має не лише включати поінформованість учнів і знайомство із зовнішніми фактами, але й передбачати усвідомлення таких елементів духовності, як відчуття благоговіння, здивування й любові.

2. Ціннісне становлення. Духовно-моральна освіта може розширювати мотиваційну базу етичної поведінки шляхом збагачення системи цінностей учнів категоріями традиційних загальнолюдських чеснот (праведності, святості) і насичення самосвідомості учнів мотиваціями (ідея посмертного підсумка-оцінки життя, ідея єдності людства).

3. Естетичне виховання. Духовно-моральна освіта має стати незамінним і невичерпним джерелом натхнення, витончення та піднесення естетичного сприйняття, вдосконалення смаку через надання дитині можливості доторкнутися до символу, предмета чи шедевра мистецтва, який несе в собі частку духовності.

4. Поглиблене розуміння вітчизняної історії, самобутності історичного шляху нашої держави (**громадянсько-патріотичне виховання**). Духовність людини не має сприйматися суспільством як її приватна справа, оскільки духовність – це підвалина ставлення людини до світу (патріотизм, екоетика тощо). Від того, на чому ґрунтується ця підвалина і яким чином вона впливає на соціальну активність людини, залежить форма і зміст громадянського суспільства.

Зазначимо, що у **2013–2014 навчальному році курс «Етика» буде вивчатись у 6 класі за рахунок інваріантної складової, а в 5 класі за рахунок варіативної складової Типових навчальних планів за**

чинною програмою «Етика, 5–6 кл.» (видавництво «Перун» 2005 р.).

Як і в минулі роки, триватиме вивчення факультативних курсів духовно-морального спрямування за програмами, рекомендованими Міністерством освіти і науки, молоді та спорту: «Основи християнської етики» (1–11 кл.), «Християнська етика в українській культурі» (1–4 кл.), «Біблійна історія та християнська етика» (1–11 кл.), «Розмаїття релігій і культур світу» (1–11 кл.) за рахунок годин варіативної частини навчальних планів.

Для продуктивної реалізації завдань духовно-моральної освіти на уроці, як в межах нової експериментальної роботи, так і в межах подальшого викладання курсів духовно-морального спрямування, учнів **потрібно забезпечити:**

– практикою поглибленої рефлексії над своїм життєвим досвідом;

– створенням первинних зв'язків між думкою та досвідом;

– з'ясуванням індивідуальних потреб, інтересів і запитань учнів, що стосуються теми уроку;

– розвитком уявлення про себе, свої почуття та почуття інших людей.

Організація діалогу щодо досвіду, переживань і уявлень учня можлива при використанні на уроці методів, прийомів і вправ, що апелюють не тільки до мислення, але й до емоційного світу дитини та створюють **проблемні ситуації ціннісного вибору через:**

– ознайомлення з реалістичними та переконливими ситуаціями, які вимагають здійснення морального вибору або морального висновку;

– оцінювання ситуацій, виходячи з наслідків обраного способу дії;

– отримання уявлення про необхідність керуватися тими чи іншими принципами при ухваленні моральних рішень;

– формулювання цих принципів;

– отримання уявлення про взаємозв'язок між віруваннями, переконаннями, мотиваціями і вчинками;

– прийняття мотивацій і переконань через отождолення себе з героями ситуацій, які виявляють моральну свідомість;

– потужний освітній потенціал щодо пошуку сенсів мають нестан-

дартні ситуації, екстремальний характер яких сприяє актуалізації всієї ієрархії мотивів і стосунків учня;

– аналіз своїх емоційних переживань для пошуку можливих варіантів розумного реагування на них.

При викладанні християнсько-орієнтованих курсів важливо залучати учнів до унікальності ладу думок, що властиві релігійній свідомості, через надання можливостей:

– обговорення ситуацій, в яких християнські вірування виступають в якості реального підґрунтя людських мотивацій, переконань і вчинків;

– усвідомлення того, що релігійні вірування й переконання породжують специфічне реагування на окремі емоційні переживання (здатність стримувати погані емоції, уникаючи гніву, образ тощо);

– торкання до духовно-емоційної сторони релігійності через її специфічні прояви (благоговіння, шанування тощо).

На останніх стадіях уроку перед учнями важливо ставити завдання переосмислення своїх уявлень з погляду вивченого матеріалу.

Пам'ятаймо, що єдиний спосіб активізувати інтерес учнів до вивчення духовно-моральної спадщини – це наповнити його живим змістом, що відповідає учнівським запитам і потребам, бо переживання учня – це точка відліку, до якої додається новий досвід.

Тут особистість учителя має вирішальне значення, бо стикаючись із лицемірством дорослих вихованців після закінчення навчання будуть зрідкати всього, чим було сповнене їхнє минуле, не відрізняючи речей від зловживання ними, не відрізняючи ідей від їх профанації. А відсутність духовного життя й духовного руху у вчителів робить їх схожими на дорожні стовпи, які вказують шлях іншим, але самі нікуди не рухаються.

Нагадаємо, що викладання предметів духовно-морального спрямування в загальноосвітніх навчальних закладах можливе лише за умови письмової згоди батьків та за наявності підготовленого вчителя.

Відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» викладати навчальний предмет «Етика» та факультативні курси духовно-морального спрямування можуть особи, які мають вищу педагогічну освіту та документ про проходження відповідної курсової підготовки при обласному інституті післядипломної педагогічної освіти.

Вони мають бути готові до постійної праці розуму й серця в мистецтві морального загартовування вихованців і до формування обережних та дбайливих стосунків з дітьми, тактовно торкаючись їхнього внутрішнього світу, чути та розуміючи живий відгук струн дитячих душ.

Олена РОГОВА, доцент кафедри філософії освіти, кандидат філософських наук

СКЛАДОВІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНО-КОМПЕТЕНТІСНИХ ПІДХОДІВ У НАВЧАННІ КРІЗЬ ПРИЗМУ НОВИХ ДЕРЖАВНИХ ВИМОГ ДО СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН

Новий Державний стандарт визначає пріоритетними цілями сучасного предметного навчання: розвантаження та оновлення змісту освіти; забезпечення єдиного освітнього простору; забезпечення наступності початкової, основної та старшої школи; сприяння повноцінній реалізації особистісно орієнтованого, компетентісного та діяльнісного підходів у навчанні й перехід до їхнього практичного впровадження; ефективне забезпечення профільної спрямованості у старшій школі; збалансування гуманітарного, природничо-математичного і технологічного складників у змісті освіти тощо.

Нова програма з історії детальноше конкретизує навчальний зміст знань історичного та суспільствознавчого компонентів, визначеного вимогами Державного стандарту до освітньої галузі «Суспільствознавство», а саме:

- *акцентує* увагу на більш контрольованому оцінюванні результатів навчання;

- *спрямовує* навчальний процес на набуття учнями власного досвіду, допомагає учням осмислювати життєвий досвід минулих поколінь;

- *уможливорює* формування у дітей власного розуміння історії із використанням суперечливих (контрверсійних) питань;
- *поєднує* компетентісний, особистісно орієнтований та діяльнісний підходи до вивчення історичного матеріалу;
- *виділяє* окремою структурою спеціальні практичні уроки із використанням і застосуванням різноманітних джерел знань тощо.

Перед вітчизняною освітою постає низка завдань щодо підготовки вчителів до реалізації змісту нових Державних стандартів, нових програм, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу.

У нинішньому навчальному році першими за новою навчальною програмою працюватимуть учні 5 класів. Вчителям історії, готуючись до уроків у цих класах, необхідно буде **особливо зважити на ті чинники, які допоможуть професійно та грамотно реалізувати зміст навчального матеріалу з історії та поєднати його з державними вимогами до рівня загальноосвітньої підготовки учнів-п'ятикласників.**

Що тут порадити?

Перше. Пам'ятати, що перехід із початкової школи до основної пов'язаний зі зростанням психічного навантаження на учня, спадом успішності, зниженням загального інтересу до школи. У житті школяра тепер з'являються декілька вчителів із різними вимогами, різними характерами, своєрідним темпом та особливостями мови, різним стилем викладання. Підлітку важко миттєво адаптуватися до вимог кожного вчителя-предметника.

Разом із тим перед учнем постають і більш високі вимоги до інтелектуального та особистісно-

1 вересня 2013–2014 навчального року набирають чинності нові освітні нормативи: Державний стандарт базової і повної середньої освіти (2011 р.) і нова навчальна програма з історії для учнів 5–9-х класів.

го розвитку, до рівня сформованості певних знань, дій і навичок. Такі проблеми багатопредметного навчання можуть викликати у п'ятикласників *труднощі у вивченні зовсім нового для них предмета – історії*. Складнощі її вивчення можуть виникати при:

- коментуванні учнями великого текстового обсягу;
- виокремленні головного і другорядного та визначенні причинно-наслідкових зв'язків;
- порівнянні історичних подій та фактів;
- запам'ятовуванні хронологічних дат;
- розумінні історичної карти та часової лінії;
- сприйнятті документально-джерельного матеріалу;
- визначенні приналежності до певних епох зображених на історичних ілюстраціях пам'яток, портретів історичних діячів;
- висловленні свого ставлення до історичних подій, явищ і діячів, що пропонуються для вивчення тощо.

У цьому разі вчителі історії мають розуміти, що п'ятикласнику потрібен певний час, щоб адаптуватися до умов і вимог, які для учня суттєво змінилися, та ще й свідомо зрозуміти їх. Важливо, щоб вчителі історії створювали на уроці такі ситуації, які б дозволяли учневі виявляти ініціативу, мати право на помилку, на свою думку, брати участь у спільній колективній чи груповій діяльності, працювати в умовах альтернативи і вибору. На уроці історії має бути демократична, неавторитарна атмосфера навчання.

Друге. Свої професійні вміння вчителі історії мають зосереджувати на формуванні в учнів-п'ятикласників первинних уявлень про сутність та особливості історичного знання, на позитивному ставленні до історії як до навчального предмета, на здобутті п'ятикласниками вмінь осмисленого читання й опрацювання текстів на історичну тематику, на формуванні ключових та предметних компетентностей на рівні, що відповідає основним віковим можливостям учнів, на вмінні зацікавити історією як важливою і потрібною наукою, яка буде детальніше вивчатись у наступних класах.

Третє. Щоразу, йдучи на урок у 5 клас, вчителі історії мають бути готовими до більш активної та творчої роботи з побудови цікавої структури уроку, пошуку ефективних форм і методів робо-

ти з учнями, які щойно прийшли із початкової школи; шукати нові шляхи для урізноманітнення оцінювання знань учнів та їхнього коригування; на кожному уроці професійно поєднувати отримані учнями знання із практичними навичками; знаходити оригінальні слова та прийоми для покращення пізнавального інтересу до змісту кожного уроку тощо. Такі підходи допоможуть встановити тісний зв'язок п'ятикласників із новим навчальним предметом, зроблять його більш захопливим, введуть за межі уроку і приведуть учнів до самостійного пізнання історії.

Четверте. Особливу увагу у 5 класі слід звернути на організацію навчально-виховного процесу у викладанні історії.

Враховуючи те, що у школах розпочинається робота за новими державними вимогами, вчителям історії треба їх добре знати і розуміти (досконало володіти змістом нового Державного стандарту, проаналізувати, чим він відрізняється від попереднього, знати його найтонші особливості). Перед початком нового навчального року кожен вчитель має ознайомитися з новою програмою з предмета та пояснювальною запискою до неї, знати зміст і структуру того підручника, за яким діти будуть вивчати історію і, вже на основі цього, планувати роботу. Організуючи роботу на уроках, вчителі мають надавати перевагу розвитком прийомом, уникати лекцій, конспектувань, рефератів та фронтальних зрізів знань.

Зважаючи на те, що курс «Вступ до історії» не передбачає системного викладу інформації про минуле (хоча історичний зміст курсу викладено в хронологічній послідовності), зміст історичної освіти вчителі мають узгоджувати з віковими особливостями учнів-п'ятикласників.

Тепер поглянемо на нову програму з історії у 5 класі. У ній зазначено ту ж саму кількість годин на вивчення курсу «Вступ до історії» (загалом 35 годин / 1 година на тиждень), як і у попередній. Передбачено обов'язкові години для уроків узагальнення і тематичної перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок учнів. Нова програма має окремі години для уроків підсумкового узагальнення та практичних занять, що відрізняє її від попередньої. Програма курсу передбачає години резервного часу, які вчителі можуть використовувати на власний розсуд.

Розподіл навчальних годин з історії у 5-9-х класах за новими програмами:

Клас	Навчальний курс	Кількість годин
5	Вступ до історії	35
6	Всесвітня історія. Історія України <i>Інтегрований курс</i>	70
7	Всесвітня історія Історія України	35
8	Всесвітня історія Історія України	35
9	Всесвітня історія Історія України	35

П'яте. Особливої уваги вчителів потребує і проблема оцінювання учнів. Враховуючи те, що курс «Вступ до історії» у 5 класі є пропедевтичним, то він, перш за все, надає початкові знання історії, елементарні уявлення про історичні події та передбачає формування найпростіших умінь.

Компетентним вчителям потрібно спланувати створення таких навчальних ситуацій на уроках, які б максимально сприяли досягненню учнями очікуваних результатів навчання, мали б практичну спрямованість та ускладнювалися поступово. Під час оцінювання п'ятикласників важливо виявляти доброзичливість; вимогливість поєднувати з індивідуальним підходом, а нормативний спосіб оцінювання – із особистим. Тобто, необхідно порівнювати виявлені досягнення дитини не тільки з нормою, а й з її попередніми успіхами.

Водночас, учнів обов'язково треба ознайомити з критеріями оцінювання знань з історії, з вимогами до оформлення різноманітних робіт, виконання вправ, роботи з картою. Для того, щоб початковий період знайомства учнів з історією був безболісним, необхідно підтримувати дитину, підказувати, допомагати, роз'яснювати хід виконання роботи, зважати на можливість й зусилля кожного учня.

Враховуючи вікові особливості п'ятикласників, у I семестрі велику увагу треба приділяти вербальному оцінюванню. І тут, як заохочення до предмета та до навчання, може спрацювати виставлення вчителями балів достатнього та високого рівня. Разом із тим, вчителі мають розвивати і рефлексивні уміння, і здатності учнів дивитися на себе «з боку», і формувати навички самоконтролю та самооцінки. Переходити до критеріїв оцінювання в основній школі слід поступово, бажано після I семестру, адже оцінка – це найгостріший інструмент, використання якого потребує величезного вміння і культури. Тому всім вчителям історії перед початком нового навчального року раджу:

- ознайомитися з програмою та методикою роботи в початкових класах і деякий час працювати за нею;

- на початковому етапі вивчення історії зберігати й розвивати традиції, які склалися в учнів у процесі навчання в початкових класах;

- ще до початку роботи з п'ятикласниками ознайомитися з

ними і використовувати одержані дані у процесі роботи;

- підтримувати зв'язки з учителями початкових класів;
- забезпечити єдність вимог до всіх учнів;
- забезпечити поступовий перехід до нової побудови уроків, нових методів та прийомів роботи, нових вимог до учнів з історії тощо;
- розвивати в школярів уміння й навички самостійної роботи;
- сприяти подальшому розвитку творчого та критичного мислення;

- постійно підтримувати зв'язки з колегами, які працюють у 5 класі, для взаємодопомоги в роботі та обміну досвідом;

- протягом першого місяця вивчення історії у 5-му класі не писати зауважень у щоденники, проводити оцінювання на користь дитини, більшість уроків історії на початку навчального року будувати на повторенні;

- дозувати навчальне навантаження з історії та обсяг домашнього завдання, а також знизити їх до мінімуму у вихідні дні;

- поглиблювати свої знання з проблем забезпечення принципу наступності у педагогічному процесі.

Підсумовуючи сказане, районним та міським методичним об'єднанням вчителів історії та суспільних дисциплін раджу врахувати, що подоланню труднощів періоду адаптації учнів 5-х класів до навчання в основній школі може сприяти цілеспрямована координація дій вчителів, їхній професіоналізм та досвідченість. Організаційними формами роботи щодо підготовки вчителів історії, які працюють у 5-х класах, можуть бути спеціальні семінари підвищення кваліфікації; проведення спеціальних тренінгів із проблем наступності навчання; система відкритих уроків, на яких відслідковується динаміка форм і методів навчання історії упродовж року; організація різноманітного співробітництва вчителів початкової та основної школи; використання інформаційних ресурсів і технологій для організації різноманітних форм взаємодії вчителів і дітей для розв'язання важливих проблем розвитку особистості тощо.

Детальнішу інформацію про організацію навчально-виховного процесу у 5-х класах загальноосвітніх навчальних закладів і вивчення базових дисциплін в основній школі можна знайти у листі Міністерства освіти і науки України від 24.05.2013 № 1/9-368 (*додаток 1*) і ознайомитися з практичними рекомендаціями щодо особливостей викладання базових дисциплін у 5-х класах загальноосвітніх навчальних закладів (*додаток 2*). Ці матеріали також розміщено на сайті ДОППО у розділі «Предмети. Історія, правознавство та суспільні дисципліни».

Людмила БАЗИЛЕВСКА, завідувач навчально-методичної лабораторії суспільних дисциплін

СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Новий Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти визначає вимоги до освіченості учнів основної та старшої школи. Він ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів.

При цьому особистісно зорієнтований підхід до навчання забезпечує розвиток академічних, соціокультурних, соціально-психологічних та інших здібностей учнів. Компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей. Діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок учня, застосування набутих знань у практичних ситуаціях, пошук шляхів інтеграції до соціокультурного та природного середовища.

Освітня галузь «Мови і літератури» складається з мовного і літературного компонентів, кожен із них містить кілька наскрізних змістових ліній. Змістовими лініями мовного компонента є мовленнєва, мовна, соціокультурна і діяльнісна. Мовленнєва і мовна – є основними лініями, які визначають сам предмет навчання та його структуру, а соціокультурна й діяльнісна – є засобом досягнення головної освітньої мети навчання української мови в основній школі. Складовими літературного компонента є емоційно-ціннісна, літературознавча, загальнокультурна і компаративна лінії.

Першочерговим завданням учителів української мови і літератури є опанування змістом нового Державного стандарту, нових навчальних програм, сучасних прогресивних підходів до навчання.

Особливу увагу слід звернути на адаптаційний період п'ятикласників. Необхідно забезпечити кожній дитині спокійну, лагідну атмосферу, особистий підхід, чіткий режим, всебічну підтримку і допомогу. Важливо, щоб учителі-предметники створювали ситуації, які б дозволяли учневі проявляти ініціативу, працювати в умовах вибору, розвивати свої здібності, самореалізовуватися. Також необхідно уникати високого темпу уроку, який призводить до відставання багатьох дітей під час засвоєння навчального матеріалу; уникати перевантаження учнів зайвими за обсягом домашніми завданнями; не створювати ситуації при виставленні оцінок, що можуть травмувати психіку дитини.

2013-2014 навчальний рік особливий ще й тому, що ми відзначаємо 200-річний ювілей великого українського поета Тараса Григоровича Шевченка. Слід подбати, щоб усі заходи були сплановані й проведені цікаво та результативно; перевагу бажано надавати туристичним поїздкам, заочним екскурсіям, відвідинам музеїв, літе-

2013-2014 навчальний рік є особливим. Адже саме з 1 вересня в основній школі, розпочавши з 5-х класів, відбуватиметься поступове впровадження нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти й нових навчальних програм з усіх базових дисциплін.

У зв'язку з цим перед районними / міськими та шкільними методичними об'єднаннями учителів-філологів постає низка завдань: підготовка вчителя до реалізації змісту нового Державного стандарту, нових програм, науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення навчально-виховного процесу.

ратурних студій, віталень, зустрічам з письменниками. Особливої уваги потребує Міжнародний мовно-літературний конкурс імені Тараса Шевченка, метою якого є підтримка талановитої студентської та учнівської молоді. У фінальному етапі цьогорічного конкурсу перемогу здобули учні СЗШ № 22 та № 142 Дніпропетровська, НВК-лицею № 10 Марганця, СЗШ № 19 Павлограда, Новомиколаївської СЗШ № 1 та Ганнівського НВК Верхньодніпровського району, Царичанської СЗШ Царичанського району, Васильківського НВК № 1 Васильківського району, Березнуватівської СЗШ Солонянського району, Петриківської СЗШ Петриківського району. Цією перемогою школярі завдячують своїм педагогам, які помітили юні таланти, допомогли розкрити літературні здібності і самореалізуватися у престижному конкурсі.

Реалізація обласного проекту з проблеми творчого розвитку інноваційної особистості потребує особливої уваги учителів-філологів. Щоб навчити сучасних школярів критично і творчо мислити, прагнути до саморозвитку і самореалізації, до оволодіння ключовими та предметними компетентностями, учитель має послуговуватися не тільки традиційними методами, прийомами, формами роботи, а й активно впроваджувати сучасні педагогічні технології. Так, реальністю сьогодення стало особистісно зорієнтоване навчання. Підтвердженням цьому є проведений втретє у Новограді-Волинському (на батьківщині Лесі Українки) Всеукраїнський фестиваль творчих ідей «Мій особистісно зорієнтований урок». Його учасниками від Дніпропетровської області були: переможець попередніх I і II фестивалів В.А. Соснова (учитель СЗШ № 44 Дніпродзержинська), яка провела для колег-однодумців майстер-клас на тему «Арт-проект за поезією В. Голобородька «З дитинства: дощ»». Створення сторінки поета в соціальній ме-

режі; О.Г. Криворотенко (учитель Ганнівського НВК Верхньодніпровського району), яка продемонструвала елементи дебатних технологій як засобу формування критичного мислення школярів на уроці розвитку зв'язного мовлення та створення фанфіків; Л.А. Уткіна, учитель СЗШ № 22 Нікополя, навчала колег-філологів на майстер-класі, як працювати на уроках української мови та літератури з програмою Power Point, створювати і використовувати учительські й учнівські презентації. Виступи цих учителів отримали високу оцінку колег-озонівців з усієї України, а це означає, що на Дніпропетровщині є прекрасний досвід впровадження особистісно зорієнтованого навчання і його слід вивчати та використовувати.

Скористайтеся сайтом www.ozonlit.org.ua, де ви дізнаєтеся про специфіку особистісно зорієнтованих уроків та сучасні знахідки філологів щодо шляхів формування суб'єктності учня-читача в умовах ОЗОН.

У наш час на уроках української мови і літератури не обійтися без комп'ютерних і медійних, інтерактивних і групових, тренінгових і проектних технологій. Як свідчить досвід, банк творчих надбань учителів-словесників досить багатий.

Науково-методичний журнал «Українська література в загальноосвітній школі» (індекс 22410) постійно знайомить читачів із досвідом учасників Всеукраїнського конкурсу «Учитель року». Так, у № 1 цього видання за 2013 рік подано досвід переможця обласного етапу конкурсу «Учитель року-2012» учителя української мови і літератури СЗШ № 5 Дніпропетровська Оксани Анатоліївни Мовчан. Тема досвіду дуже актуальна: «Технологія життєтворчих проектів на уроках української літератури». Вчитель визначила теми щодо впровадження проектів у 5-11-х класах, запропонувала творчі

назви проектів, їхню мету. Наприклад, у 5 класі до теми «Світ фантазії і мудрості» – проект «Казка чить, як на світі жить», у 6 класі до теми «Я і світ» – «Життя кожної людини – це шлях до самого себе», у 7 класі до теми «Ти знаєш, що ти – людина» – «Уроки життя і людської долі».

Учитель української мови та літератури Підгородненської СЗШ № 2 Н.М. Терехова підготувала посібник «Уроки позакласного читання у 10-11-х класах за новою програмою». Ураховавши інтереси й уподобання школярів, педагог запропонувала на уроках позакласного читання у 10-х класах розглянути теми «Фемінізм та емансипація Ольги Кобилянської та її героїнь» і «Сільські малюнки Василя Стефаника», а в 11-х – «Немов прокляття, оживає рік тридцять третій» (за твором Василя Барки «Жовтий князь») та «Я серце й душу в пісню переллю». Педагог зацікавила оригінальністю обраних тем, новизною підбраного матеріалу про творчість письменників-класиків та письменників з української діаспори, умінням торкнутися актуальних проблем сьогодення, а також інноваційністю типів уроків: урок-інтерв'ю, урок-захист проектів, історико-літературне дослідження та літературно-музична композиція.

Завдяки креативній діяльності учителів-філологів нашої області примножуються методичні надбаня у викладанні української мови і літератури, плекаються літературні таланти, розробляються навчальні посібники й освітні проекти.

Враховуючи вищезазначене, рекомендуємо:

1. Управлінням (відділам) освіти, керівникам загальноосвітніх навчальних закладів:

1) Скоординувати роботу усіх регіональних методичних служб для допомоги вчителям, які розпочнуть роботу у 5-х класах за новим Державним стандартом

базової і повної загальної середньої освіти.

2) Провести педагогічні ради за тематикою «Готовність школи до впровадження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти».

3) Використовувати інформаційні ресурси і технології для організації цікавих методичних заходів для підвищення професійної компетентності педагогів-філологів.

4) Підтримувати творчий потенціал педагогів, створювати умови для впровадження інновацій.

2. Керівникам районних (міських) методичних об'єднань учителів української мови та літератури:

1) Провести обговорення змісту нового Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, нових програм і підручників з української мови і літератури.

2) Враховувати під час планування та проведення заходів сучасні вимоги і рекомендації до навчання та викладання української мови і літератури.

3) Ініціювати проведення майстер-класів для оволодіння вчителями сучасними методами, прийомами, технологіями.

4) Організовувати семінари-практикуми, тренінги для практичного ознайомлення з педагогічним досвідом лауреатів та переможців конкурсів фахової майстерності, кращими педагогічними здобутками учителів області, району, школи.

3. Учителям української мови та літератури:

1) Керуватися новими нормативними документами, сучасними вимогами та рекомендаціями щодо викладання української мови і літератури.

2) Піклуватися про особисте професійне зростання, саморозвиток і підвищення своєї фахової компетентності.

3) Використовувати у своїй діяльності прогресивні підходи та інноваційні технології, методи, прийоми навчання та викладання української мови і літератури.

4) Створювати на уроках ситуації, які б дозволили учням проявляти ініціативу, брати участь у проектній та груповій діяльності, працювати в умовах альтернативи, вибору, неавторитарної атмосфери навчання.

5) Виховувати у школярів повагу до духовних скарбів українського народу, етнічну, соціальну, гендерну, релігійну, індивідуальну толерантність, вміння формувати, формулювати й активно обстоювати свої погляди, свою систему життєвих цінностей і пріоритетів, зберігати й збагачувати кращі національні традиції.

Антоніна СЕРГІШКО, завідувач кафедри гуманітарної освіти, кандидат педагогічних наук

ВИВЧАЄМО ДРУГУ ІНОЗЕМНУ!

У 2013-2014 н. р. запроваджується вивчення другої іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах. Навчання другої іноземної мови в 5-му класі реалізується через навчально-методичне забезпечення вивчення предмета. Викладання другої іноземної мови в цьому навчальному році буде здійснюватись за програмами «Іноземні мови. 5-9 клас» та підручниками:

Англійська мова

Англійська мова. 5 (1) клас, авт. Пахомова Т.Г. (вид. «Методика», 2013 р.);

Німецька мова

Німецька мова. 5 (1), авт.: Сотникова С.І., Білоусова Т.Ф. (вид. «Ранок», 2013 р.);

Німецька мова. 5 (1), авт.: Сидоренко М.М., Палій О.А. (вид. «Ранок», 2013 р.);

Французька мова

Французька мова. 5 (1) авт. Клименко Ю.М., (вид. «Методика», 2013 р.).

Навчальний матеріал, передбачений програмою, і процес навчання підпорядковуються досягненню практичних, освітніх, виховних і розвивальних цілей в їх єдності.

Цілі і методи навчання спрямовуються на розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння (діалогічного і монологічного мовлення), читання, письма.

Головна мета навчання іноземної мови – формування в учнів комунікативної компетенції, яка дозволяла б їм спілкуватися в усній та писемній формі у межах сфер і тем, визначених програмою.

Процес навчання іншомовному спілкуванню є моделлю реального процесу спілкування за основними параметрами: вмотивованість, цілеспрямованість, інформативність процесу спілкування, новизною, ситуаційністю, функціональністю, характером взаємодії під час спілкування і системою мовних засобів. Завдяки цьому створюються умови реального спілкування. Комплексний характер іншомовної культури виявляється в єдності та взаємозв'язку її навчального, пізнавального, виховного і розвивального аспектів. Кожен із цих аспектів, в практичному сенсі, рівноцінні. Але справжнє оволодіння одним можливо лише за умови належного оволодіння іншими.

У зв'язку з цим, будь-який вид роботи, будь-яка вправа в навчальному процесі інтегрує в собі всі чотири аспекти іншомовної культури і оцінюється в залежності від наявності в них даних аспектів.

Специфіка навчання другої мови

Навчальний процес організується так, щоб сприяти формуванню в учнів умінь і навичок в усному (говоріння, аудіювання) і писемному (читання, письмо) мовленні. Процес навчання всіх

Модернізація шкільної освіти пов'язується з якісним оновленням змісту та забезпеченням його розвивального характеру. У зв'язку з цим особлива увага приділяється створенню умов для розвитку творчого потенціалу особистості учня і розширенню можливостей сучасної освіти, в тому числі мовної. Оволодіння іноземною мовою надає додаткові можливості для самореалізації людини в сучасних умовах.

видів мовленнєвої діяльності має здійснюватись паралельно і взаємопов'язано. У 5-му класі з огляду на вікові особливості учнів і їхній навчальний досвід недоцільно запроваджувати мовні пропедевтичні курси. Навчання доцільно розпочинати з формування в учнів навичок і вмінь з певної теми. У зв'язку з цим фонетичний аспект мовлення має засвоюватися безпосередньо у практичній діяльності під час оволодіння тематичним, лексичним та граматичним матеріалом. Робота над вимовою здійснюється постійно упродовж усього курсу навчання. Слід уникати прямого перенесення всіх видів навчальної діяльності, які використовувались у початковій школі під час навчання першої іноземної мови, на початковий етап другої іноземної мови.

Навчання дітей цієї вікової групи характеризується використанням прийомів і способів навчання, які активізують мовленнєву діяльність учнів, їхню ініціативність у виконанні завдань. Доцільно використовувати в організації навчання на цьому етапі вправи, що імітують умови природного іншомовного спілкування, спиратися на вербальну наочність і підказки, збільшити вагу парних і групових форм роботи. Лексичні одиниці вводяться з опором на малюнок.

Успіх у навчанні спілкування багато в чому залежить від рівня інтенсифікації навчального процесу. Використання української мови має обмежений характер (лише в разі необхідності). Велику увагу необхідно приділяти вимові і читанню нових лексичних одиниць, що досягається завдяки використанню та імітації діалогів-зразків перед складанням власних діалогів або висловлювань відповідно до поданої комунікативної ситуації. Слухання та імітація запропонованих зразків (за вчителем чи аудіо записом) сприятиме також удосконаленню артикуляційних та інтонаційних навичок учнів.

Навчання другої іноземної мови значною мірою ґрунтується на використанні інтерактивних освітніх технологій: групової дискусії; тестування як засобу навчання; групової динаміки; методу спроб і помилок; проектного методу.

Важливою особливістю інтерактивних технологій є встановлення міжособистих взаємин.

Грамматичні явища вивчаються імпліцитно, вони активно опрацьовуються за допомогою вправ та ігрових завдань.

Також учні можуть випробувати свої вміння у формуванні правил і визначенні функцій нових граматичних явищ з поданих граматичних сюжетів та окремих таблиць комунікативних зразків.

Оволодіння іншомовною граматику відбувається спочатку в усному мовленні на основі мовних зразків. Тренування бажано проводити спочатку за допомогою усних вправ, що передбачають відтворення готового зразка, використання в ньому нових елементів, трансформацію та репродукцію. Такі вправи комунікативного характеру мають бути цікавими для учнів.

Письмові вправи сприяють формуванню і розвитку каліграфічних та орфографічних навичок учнів і спрямовані на опрацювання та практичне використання матеріалу, що вивчається.

Усні та письмові висловлювання учнів завжди мають бути вмотивованими, спрямованими на розв'язання комунікативних завдань, передбачати інтерактивні форми роботи і спрямовуватися на активне використання введених лексичних одиниць і граматичних структур.

Основою навчання лексики і граматики є принцип випереджаючого усного засвоєння мовленнєвих зразків через комунікативні завдання, а потім аналіз і перенесення цього матеріалу на подальшу мовленнєву практику. Згідно з комунікативним підходом до навчання новий мовний матеріал (лексичний та граматичний) спочатку пред'являється у певному контексті, а вже потім активізується в усному і писемному мовленні за допомогою відповідних вправ і завдань. Вони мають бути комунікативно спрямованими і сприяти формуванню в учнів знань не тільки про значення мовної одиниці, але й про її застосування у мовленні. Такий комунікативний підхід до навчання мовного матеріалу сприяє його засвоєнню і адекватному використанню у практичній мовленнєвій діяльності.

Зміст навчання

Зміст навчання другої іноземної охоплює такі компоненти:

- мовний матеріал (фонетика, орфографія, лексика, грамика);
- мовленнєвий матеріал (тексти, діалоги, зразки спілкування);
- сфери, теми, ситуації спілкування;
- країнознавчу інформацію;
- методи і прийоми засвоєння навчального матеріалу (система вправ і завдань, яка узгоджується з комунікативним методом і враховує особисті якості учнів). Усі компоненти змісту навчання мають бути у тісному взаємозв'язку.

Основні вимоги до рівня володіння другою іноземною мовою

Початковий етап навчання. 5-6 класи.

На початковому етапі навчання другої іноземної мови передбачено обов'язкове врахування навчального досвіду учнів в оволодінні рідною та першою іноземною мовою. На першому етапі також великого значення набуває проблема формування в учнів мотивації до оволодіння другою іноземною мовою, що потребує створення психологічних і дидактичних умов для розвитку бажання її вивчати, а також бажання мати друзів за кордоном, у країнах, мова яких вивчається, знайомитись зі світом своїх зарубіжних однолітків і використовувати для цього другу іноземну мову.

На кінець 5-го класу в учнів мають бути сформовані комунікативні уміння.

В аудіюванні:

- розуміти усні висловлювання партнерів у спілкуванні в межах тематики і ситуацій, визначених програмою, і адекватно реагувати на них;
- розуміти прохання і поради вчителя, думки однолітків, пов'язані з навчальними та ігровими ситуаціями в класі;
- розуміти загальний зміст навчальних, а також нескладних автентичних текстів (вірші, оповідання);
- повністю і точно розуміти короткі повідомлення переважно монологічного характеру, побудовані на мовному матеріалі, знайомому учням.

В говорінні:

- здійснювати діалогічне спілкування з дорослими і однолітками, в тому числі й з носіями

мови, у межах сфер, тематики і ситуацій спілкування, визначених програмою;

– робити зв'язні повідомлення відповідно до сфер, тематики і ситуацій спілкування, використовуючи основні комунікативні типи мовлення (опис, повідомлення, характеристику).

В читанні:

- виразно читати вголос;
- читати про себе для:
 - а) розуміння основного змісту навчальних, а також нескладних автентичних текстів, які відповідають рівню розвитку і навченості школярів;

б) повного і точного розуміння змісту навчальних, а також нескладних автентичних текстів (побудованих на мовному матеріалі, знайомому учням), які містять незнайомі слова, про значення яких можна здогадатися;

в) пошуку необхідного (цікавого) матеріалу (пошукове читання).

В письмі:

- написати особистого листа зарубіжному однолітку, вітальну листівку, оформити конверт, адресу у відповідності з нормами, узвичаєними в країні, мова якої вивчається;
- заповнити анкету;
- скласти і записати план прочитаного;
- зробити необхідні виписки з тексту;
- скласти короткий план і тези виступу.

Таким чином, щоб виконати вимоги програми, вчителі іноземної мови мають орієнтуватися на сучасну мову, з максимальним залученням автентичного матеріалу, залучати актуальну лінгвокраїнознавчу інформацію, яка містить не лише відомості про культуру країни, але й специфічну інформацію про побуту культуру; а також включити до єдиної фабули уроку єдність аспектів (фонетичного, орфографічного, лексичного, граматичного, текстового). Обов'язково використовувати максимальну кількість різноманітних типів і видів вправ, сучасних ігрових та інших навчальних, а також тестових методик.

Вчителям іноземних мов необхідно:

- підвищити рівень свідомого сприйняття навчальної реформи в нашій країні;
- мотивувати вивчення учнями другої іноземної мови як засобу отримання інформації про іншомовні країни, їхні народи та культури;
- перетворити для них іноземну мову на інструмент міжкультурного спілкування;
- допомогти учням глибше усвідомити рідну мову та культуру на основі пізнання та порівняння національно-культурних реалій іншомовних країн.

Марія АЛУЄВА,
завідувач навчально-методичної
лабораторії іноземних мов
кафедри гуманітарної освіти

ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ДІЯЛЬНОСТІ ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕК

Для реалізації державної політики у галузі освіти і культури, зокрема у шкільній бібліотечній справі, 2013-2014 навчальний рік визначає провідні напрямки діяльності за такими чинними документами:

- Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про бібліотеки і бібліотечну справу»;
- Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти;
- Положення про бібліотеку загальноосвітнього навчального закладу;
- Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності;
- Концепція інформатизації мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України, затверджена Постановою Президії АПН України від 26.01.2006 № 1/6-7;
- Концепція Державної цільової програми підтримки та розвитку читання на період до 2015 року (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.09.2009 № 1228-р);
- Указ Президента України від 28.12.2012 № 756/2012 «Про проведення у 2013 році в Україні Року дитячої творчості»;
- Указ Президента України від 19.10.2012 № 604/2012 «Про заходи у зв'язку з відзначенням 70-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.»;
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.02.2012 № 111 «Про вдосконалення діяльності бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів»;
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.04.2013 № 417 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу «Шкільна бібліотека у 2013-2014 н. р.».

До традиційного поняття «шкільна бібліотека» сьогодні входять найрізноманітніші типи бібліотек, які самостійно конструюють свій образ, своє «обличчя», зважаючи не лише на загальнодержавну нормативно-правову базу, а й на провідний напрям діяльності конкретної школи, наявність матеріальних ресурсів і перспективного досвіду колег. Як результат – поява ініціатив, інновацій, спрямованих на розвиток шкільного інформаційного середовища через новітні бібліотечні засоби, форми й методи, і, відповідно – адекватні системи управління діяльністю бібліотек.

Інновації – це ґрунтовне соціокультурне явище, результат цілеспрямованих змін, який виявляється в тому, що нова ідея доведена до стадії практичного застосування і дає позитивний ефект, котрий зумовлює прогресивний розвиток бібліотеки.

Багато шкільних бібліотек області вже сьогодні працюють як інформаційно-бібліотечні, інформаційно-методичні, культурно-освітні, виховні центри. До того ж кожна з таких бібліотек виконує функції організатора і координатора, створюючи єдиний довідково-бібліографічний апарат інформаційних ре-

сурсів школи, додаючи до структури фондів нетрадиційні носії інформації, надаючи методичну допомогу іншим структурним підрозділам освітнього закладу.

Проте, зважаючи на обмеженість штатних, матеріальних і фінансових можливостей, шкільна бібліотека не може здійснювати всеохоплюючу інформаційну діяльність: її робота багатofункціональна, досить чітко орієнтована і регламентована. І тому багаторічна практика міських і районних методичних центрів при відділах / управліннях освіти підтверджує доцільність обрання певних провідних напрямів діяльності, за якими конкретна бібліотека стає базовим інформаційно-бібліотечним центром, як для свого, так і для інших навчальних закладів району.

Так, у Дніпропетровську активно функціонує система проведення семінарів-практикумів, занять школи молодого бібліотекаря з питань упровадження інноваційних бібліотечних технологій (НБК №№ 59, 66, 131, 138, 139, 141, СЗШ №№ 47, 54 та ін.). У Жовтих Водах створено нову загальноміську Програму розвитку шкільних бібліотек «Я. Читач. Бібліотека», постійно відстежується рівень шкільного бібліотечного потенціалу та його реалізація, спрямована на задоволення інформаційних потреб школярів, практично втілюється інноваційна ідея ведення електронного журналу шкільного бібліотекаря (гуманітарна гімназія ім. Лесі Українки, ліцей природничо-наукового навчання, НБК «Дивосвіт», НБК № 6 «Перспектива»).

Заслужують на увагу прогресивні інноваційні технології бібліотечного співтовариства Кривого Рогу, серед яких, наприклад, інтегровані, професійно підготовлені, практичні семінари з найактуальніших проблем шкільної бібліотечної справи у форматі «Візит до шкільного бібліотекаря» (гімназії №№ 49, 91, Центральні-Міська, КСЗШ №№ 68, 75, 99, 114).

Системні підходи до організації методичної роботи з бібліотекарями навчальних закладів міста характеризують діяльність методичної служби Павлограда, де активно впроваджуються інноваційні проектні бібліотечні технології – за тематичним принципом (СЗШ №№ 2, 7, 5, 15).

А м. Орджонікідзе має досвід взаємодії бібліотекарів і психологічної служби шкіл, а також – створення літературно-творчих об'єднань на базі шкільних бібліотек СЗШ №№ 4, 6, 8, 9, загальноосвітнього ліцею, загальноосвітнього інтернату.

Обласні семінари керівників районних / міських методичних об'єднань шкільних бібліотекарів, проведені у 2012-2013 н. р. на базі шкіл Васильківського і Верхньодніпровського районів

Розвиток українського суспільства зумовлює зміни освітніх парадигм, появу нових методик, технологій навчально-виховного процесу і потребує модернізації діяльності бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів, запровадження інновацій у шкільній бібліотечній практиці.

(Васильківський НБК № 1, Ганнівський НБК), засвідчили результативність інноваційної діяльності методичних служб і шкільних бібліотек сільських регіонів як осередків культурного, інтелектуального розвитку сучасних школярів. Варто також відзначити позитивний фактор взаємодії бібліотекарів і педагогічних колективів: розробка ідей і планів модернізації шкільних бібліотек здійснюється практично усім колективом навчального закладу за допомогою організаційно-методичного супроводу з боку працівників методичних кабінетів управління та відділів освіти (створюється творча група, до складу якої входять методисти, керівники шкіл та їхні заступники з навчально-виховної, виховної роботи, керівники предметних методичних об'єднань, класні керівники, вихователі; розробляються робочий план дій та організаційні заходи, прогноуються перспективи).

Показовим є також досвід роботи шкільних бібліотек щодо реорганізації їх у медіатеки (Перещепинська СЗШ № 2, Перещепинська СЗШ № 1 Новомосковського району – «першіпрохідці», школи Кривого Рогу, Дніпропетровська, Нікополя, Марганця, Дніпродзержинська, Вільногірська, Синельниківського та Томаківського, Ширококізького, Царичанського районів).

Бібліотеки-медіатеки, хоч і поодинокі ще в нашій області, вирішують не лише завдання збору, зберігання і надання традиційних і нетрадиційних послуг, а й створення нової інформації (даїджести, газети, журнали, аудіо- і відеоінтерв'ю, веб-сторінки, сайти, блоги тощо).

На базі експериментальних закладів освіти Дніпропетровського, Павлоградського районів та Нікополя апробовано програму електронного обліку підручників «Шкільний підручник». Нині ця програма успішно впроваджується бібліотекарями, методистами всієї області.

Переважає більшість шкільних бібліотек районів і міст Дніпропетровщини мають значний інноваційний потенціал своєї діяльності.

Методичний супровід функціонування шкільної бібліотечної справи здійснюється методистами з бібліотечних фондів, керівниками районних / міських методоб'єднань (докладно про

методичну роботу – «Джерело», № 25-32, 2012 р.).

У сучасних умовах участь бібліотекарів в роботі РМО сприяє їхньому професійному зростанню, максимальному розкриттю можливостей для самостійності, творчого пошуку.

Міське / районне методоб'єднання працює над підвищенням результативності роботи шкільних бібліотекарів шляхом запровадження інноваційних, бібліотечних технологій. Для цього проводиться діагностика рівня професійної майстерності працівників бібліотек. Діагностика (грец. – здатність розпізнавати, визначати) відбувається шляхом анкетування, аналізу рівня прояву бібліотечних здібностей, рівня мотивації та здатності до інноваційної діяльності.

Методичний моніторинг як метод наукового дослідження має забезпечити вихідний потік інформації про діяльність бібліотеки, повідомити про нововведення в бібліотечній справі та їх поширення в мережі бібліотек, про сильні та слабкі складові діяльності.

Результати моніторингових досліджень свідчать про необхідність диференційованої організації методичної роботи з різними професійними групами бібліотекарів.

Традиційно до експертизи організації роботи бібліотеки навчального закладу належать загальновідомі параметри, серед яких і форми інформаційно-бібліографічного супроводу навчально-виховного процесу, і популяризація ресурсів документів, інноваційних педагогічних технологій, і презентаційна, представницька, маркетингова діяльність бібліотеки тощо.

Досвід організації інноваційної методичної роботи у шкільному бібліотечному середовищі висвітлений, зокрема, на сторінках фахових періодичних видань: «Шкільна бібліотека плюс» № 8-12, 2012; «Шкільний бібліотекар», видавнична група «Основа», № 11, 2011; «Шкільний бібліотечно-інформаційний центр» № 9, 2011, № 3, 2013; «Бібліотечна робота» 2012-2013 рр., а також – у матеріалах творчих здобутків методистів області, які взяли участь у Всеукраїнському конкурсі «Шкільна бібліотека – 2011»: Л.І. Жигунової (Павлоград), Л.В. Шаповалої (Вільногірськ), Н.В. Кравець (Першотравенськ).

Всеукраїнський конкурс «Шкільна бібліотека», який стартує в листопаді 2013 р., проводитиметься у таких номінаціях:

- «Сучасній школі – сучасну бібліотеку»;
- «Шкільна бібліотека – інформаційний центр навчального закладу»;
- «Бібліотечний веб-ресурс»;
- «Методист-порадник».

Конкурс – це можливість показати свою роботу з найкращого боку, підтвердити творчу природу бібліотечної професії, це також постійний пошук нового, зміна професійних стереотипів, фантазія, винахідливість, упевнений крок до професійної зрілості.

Найбільше навантаження і відповідальність при підготовці та проведенні конкурсу покладаються на методистів з бібліотечних фондів: «са́ме методисти плекають високопрофесійні бібліотечні кадри шкільних бібліотек свого регіону, виявляють і популяризують досвід кращих майстрів бібліотечної справи, справжніх «героїв духу»...

У новому, 2013-2014 н. р. на засіданнях РМО, на методичних нарадах доцільно розглянути деякі із зазначених питань, а саме:

- професійна компетентність бібліотекаря як умова ефективності функціонування шкільної бібліотеки;
- імідж сучасного шкільного бібліотекаря (бібліотечної професії);
- інтерактивні форми бібліотечної роботи в сучасній школі;
- досвід підготовки й реалізації креативних бібліотечних проєктів;
- шкільна бібліотека – простір безпечного Інтернету;
- інноваційні технології розвитку читачкої культури та компетентностей школярів;
- інноваційні технології роботи з фондом підручників, з навчальною мультимедійною продукцією;
- сім'я і школа. Роль бібліотеки в організації і розвитку дитячого читання в родині.

Можливості інноваційного розвитку бібліотеки як інформаційного, культурного освітнього центру не вичерпуються тим, що створено нині. І перспективи їхні – зовсім не обов'язково трансформація в медіатеки і надсучасні мультимедійні навчальні центри.

Однак майбутнє шкільних бібліотек як соціальної інституції суттєво залежить від професійності, таланту, любові до дітей, до своєї справи бібліотекаря, керівника школи, від сприятливого зовнішнього середовища, від уміння всіх працівників тонко реагувати на зміни, внутрішні потреби шкільного середовища, а також від уміння і бажання сприймати інновації.

Тетяна РИГА, методист навчально-методичного відділу виховних технологій та науково-дослідної лабораторії управління системою профільної освіти

ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВОГО ПОРЯДКУ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗАМОВЛЕННЯ – НОВА СТОРІНКА ЖИТТЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Проблему невідповідності діяльності закладів професійно-технічної освіти вимогам сучасного ринку праці вирішує запровадження нового порядку формування державного замовлення на підготовку робітничих кадрів, якому передувала поява низки постанов і наказів.

Так, постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2013 р. № 306 затверджено порядок формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних і робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Порядок визначає механізм взаємодії Міністерств, органів влади на національному та регіональному рівнях. Замовником визначено Мінекономрозвитку за поданням Міністерства освіти і науки України. Голов-

ним індикатором у визначенні держзамовлення є середньотерміновий прогноз ринку праці. Постановою Кабміну України від 20 травня 2013 р. № 263 затверджено порядок розміщення держзамовлення.

Наказом МОН України № 647 затверджено форми замовлень на участь у відборі виконавців та перелік документів, що подаються до МОН України, форми-зразки контрактів між Міністерством освіти і науки України та навчальними закладами-виконавцями замовлень.

Наказом МОН України від 30.05.2013 р. № 648 затверджено склад конкурсної комісії з відбору виконавців держзамовлення при Міністерстві освіти і науки України.

Запровадження нового порядку формування державного замовлення потребує чіткої системи роботи на рівні навчального закладу. Заклад-виконавець замовлення повинен мати ліцензійне право на підготовку визначених професій, відповідний рівень індикаторів оцінки, що мають багато складових. Обов'язково треба мати угоди із за-

мовниками кадрів, підтвердження про відповідність ліцензійних умов.

Крім того, з 1 вересня ц. р. у системі профтехосвіти на національному рівні запроваджується Єдина база даних освіти (ЄДБО), куди «вносяться» суб'єкти навчання по-іменно. Ця база даних щоквартально буде поповнюватись і оновлюватись.

Запровадження системи формування держзамовлення та ЄДБО обмежує «вільні дії» педколективів. Навчальні заклади-виконавці тепер не мають права корегувати зміст чи обсяги підготовки, тобто «перебрати», «скорегувати», що раніше практикувалось у системі ПТО, тепер не можна.

Про ці новації мають знати не тільки працівники ПТНЗ, а й педагоги загальноосвітніх закладів, учні шкіл та їхні батьки.

Новий порядок формування складу учнів ПТНЗ, нові правила прийому на навчання – це нова сторінка у житті професійно-технічної освіти.

Любов КРАВЧЕНКО, заступник директора департаменту освіти і науки ОДА

ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ У 2013–2014 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

1. Створення, функціонування, моніторинг результатів роботи піклувальних рад за галузевим спрямуванням спільно з Федерацією об'єднань роботодавців Дніпропетровщини (ФОРД).
2. Запровадження моніторингу змісту діяльності закладів ПТО (замовників, місць практики, результатів ДКА, ДПА, складу контингенту за місцем проживання).
3. Робота з навчання окремих категорій працівників ПТНЗ за форматом шкіл неперервного навчання (очне, дистанційне).
4. Проведення конференцій, оглядів, конкурсів, семінарів в інтернетформаті.
5. Розвиток, супровід, підбиття підсумків винахідницької роботи і технічної творчості учнів.
6. Співпраця з інститутами ПТО та Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти (відвідування, контакти, створення експериментальних майданчиків професійного спрямування).
7. Організація олімпіад у загальноосвітніх проєктах в III етапі.

НОВІ АКЦЕНТИ ПРОФТЕХОСВІТИ У 2013–2014 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

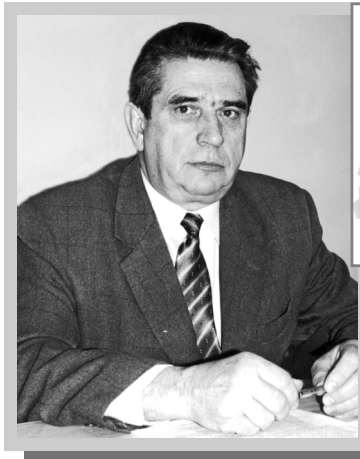
Новий навчальний рік профтехосвіти починається за традиційним форматом: прийом, зарахування учнів, формування складу педагогів, організація навчально-виробничого процесу.

Разом з тим є чимало нових підходів, які впливають із Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, затвердженої Указом Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013, Національного плану дій щодо впровадження програми економічного реформування на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». На розвиток та реалізацію вимог зазначених Указів Президента Кабінет Міністрів України та Міністерство освіти і науки України ухвалили низку документів, які суттєво корегують як функції, так і зміст системи формування трудового робітничого потенціалу.

Найбільш суттєвою зміною є формування державного замовлення на підготовку робітничих кадрів на умовах відбору виконавців. Саме так сформовано державне замовлення в обсязі 12670 тис. осіб у 63 державних навчальних закладах з коригуванням переліку професій відповідно до вимог ринку праці регіону.

Про нову систему формування державного замовлення мають знати не тільки організатори навчання робітничим професіям у профтехосвіті, а й користувачі педпослуг ПТНЗ, тобто молодь, їхні батьки, педагоги загальноосвітніх закладів та ті структури, які до цього часу мали можливість «направляти» на навчання окремі категорії молоді (наприклад, комісії у справах неповнолітніх). Прийом понад держзамовлення, перевиконання завдань, як це було раніше, не передбачений.

На виконання рекомендацій висновків Міжнародного проєкту Європейського фонду освіти (реалізованого у 2012 році в нашій

Високий рівень профтехосвіти – основний фактор формування кваліфікованого робітничого потенціалу.

області) три навчальних заклади підвищили свій атестаційний рівень: два у Дніпропетровську та один – у Дніпродзержинську. Ці заклади стали багатофункціональними і зосереджують увагу не тільки на навчання молоді після загальноосвітньої школи, а й робітників на підприємствах.

Напередодні нового навчального року деякі навчальні заклади отримали ліцензії на професії, які є експериментальними в Україні: майстер ресторанного обслуговування, робітник з комплексного обслуговування і ремонту будинків, оператор з обробки інформації та програмного забезпечення тощо. Навчальні заклади почали підготовку водіїв транспортних засобів за новими стандартами; підготовка механізаторських кадрів буде проводитись за новим класифікатором професій.

Багато нових можливостей для педагогічних колективів професійно-технічних навчальних закладів дає Закон України «Про зайнятість населення», ухвалений 5 липня 2012 року. Закон передбачає визнання неформальної освіти, запровадження ваучерів, використання можливостей дистанційної освіти.

Для реалізації положень Закону видано низку постанов Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства освіти і науки Украї-

ни. Так, постановою Кабміну України від 16 січня 2013 р. № 20 визначено порядок стажування учнів ПТНЗ на підприємствах на випускному курсі. Учні професійно-технічних навчальних закладів мають знати про свої права та можливості, які визначені в цьому Положенні. Така форма організації навчання за індивідуальною формою на завершальному етапі сприяє підвищенню професійного рівня випускників.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2013 р. № 466 затверджено Положення про дистанційне навчання. Така форма навчання розкриває можливості педагогічних колективів, дає населенню нові можливості. Але для його запровадження потрібно чимало організаційних та управлінських рішень на рівні навчального закладу.

Вважаю, що кожний керівник ПТНЗ має негайно розпочати цю роботу.

Постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2013 р. № 207 визначено порядок видачі ваучерів громадянам України віком старше 45 років та трудовим стажем понад 15 років. За їхнім бажанням можна отримати в центрах зайнятості ваучери на перенавчання на інші професії.

Займатися перенавчанням мають ПТНЗ. Для цього необхідно

мати ліцензії на робітничі професії, визначені вищезазначеною Постановою.

Постановою Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 340 затверджено Положення про підтвердження результатів неформального навчання осіб за робітничими професіями. Це також має стати однією із функцій закладів профтехосвіти, перш за все – державних.

Наказом МОН України від 17 червня 2013 р. № 772 затверджено орієнтовні критерії оцінювання діяльності ПТНЗ.

Запровадження критеріїв – відповідальна спільна робота всього педагогічного колективу закладу, адже оцінка критеріїв діяльності ПТНЗ є головним документом при визначенні виконавців державного замовлення.

З цього року в професійно-технічній освіті запроваджено нові правила прийому до ПТНЗ, якими передбачається чимало нових вимог при зарахуванні на навчання.

Наказом МОН України від 27 червня 2013 р. № 862, починаючи з цього навчального року, запроваджується 3-х етапний конкурс інноваційних технологій у галузі професійно-технічної освіти. (I етап – на рівні закладу, II – на обласному рівні, III – на Всеукраїнському рівні).

Вже у жовтні поточного року область має демонструвати свої інноваційні проєкти з навчання робітничих кадрів під час виставки, яка буде проводитись на базі Київського міжрегіонального вищого училища зв'язку.

Для підвищення професійного рівня майстрів виробничого навчання планується робити зрізи їхніх вмінь і навичок на Всеукраїнських конкурсах професійної майстерності. Наказом МОН України від 03 червня 2013 р. № 669 затверджено Положення про конкурс.

Навчальні заклади всіх рівнів мають створити необхідні умови для навчання осіб з обмеженими можливостями. Така вимога визначена наказом МОН України від 14 червня 2013 р. № 768.

На законодавчому рівні розширено право участі роботодавців у процесі підготовки фахівців. Закон України «Про організацію роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності», ухвалений 26 червня 2012 року, надає право роботодавцям та їхнім об'єднанням бути учасниками вхідного та вихідного контролю суб'єктів навчання, брати участь у формуванні держзамовлення та розробці стандартів.

Сьогодні в Україні розгорнута робота з напрацювання професійних стандартів нового покоління, що базуються на рівнях компетенцій. Педагогічні колективи та професійні фахівці області напередодні нового навчального року розробили та подали до МОН на затвердження 4 стандарти. Всього в Україні мають розробити у 2013 році 60 стандартів.

На виконання вимог згаданого Закону України обласна методична служба уклала угоду з Федерацією об'єднань роботодавців Дніпропетровщини, що передбачає спільну роботу з профорієнтації, створення сайтів тощо.

Для налагодження стосунків між закладами та підприємствами методична служба розробила довідник підприємств-користувачів педагогічних послуг професійно-технічних навчальних закладів.

Перелічені вище завдання ПТНЗ у новому навчальному році свідчать, що в діяльності професійно-технічної освіти з'явилися нові акценти, які потребують конкретних дій з боку педагогічних колективів ПТНЗ, зокрема інформування педагогів загальноосвітніх шкіл, учнів і батьків. Переконані, що новий 2013-2014 навчальний рік в професійно-технічній освіті наблизить діяльність закладів до потреб економіки та населення.

**Віктор ВАСИЛИНЕНКО,
директор навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області**

ПРО ПОРЯДОК ВИХОДУ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ПОХОДИ ТА ЕКСКУРСІЇ

Основним документом з організації цього напрямку роботи є «Правила проведення туристичних подорожей з учнівською та студентською молоддю України», які затверджені наказом МОН України від 24.03.2006 № 237 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України 1 червня 2006 року за № 660/12534. Цінність зазначеного документа в тому, що ці вимоги поширюються на всі види туристичних подорожей: екскурсій, експедицій та походи; дія правил поширюється на навчальні заклади, які перебувають у сфері управління МОН України та органів управління освітою, що організують проведення туристичних подорожей.

Під час організації походів необхідно знати, що походи – це подорож організованої групи учнівської та студентської молоді з використанням активних форм пересування за визначеним маршрутом, під час проходження якого можливе подолання природних перешкод».

Походи поділяються:

1. За видами туризму (пішохідні, лижні, гірські, водні, спелеологічні, велосипедні, автомобільні, мотоциклетні, вітрильні тощо);

2. За рівнем складності (кількості природних перешкод, протяжності в км, тривалості у днях): *некатегорійні* (рівневі) – одно-триденні та 1-3 рівня складності (р. скл.); *категорійні* – I-VI категорії складності (к. скл.).

3. За територією проведення:

- місцеві – походи, що проводяться в межах області, в якій проживають учні. При цьому допускається вихід на сусідні території, якщо це обумовлено адміністративно-територіальним розташуванням навчального закладу, фізико-географічними особливостями місцевості та логічністю побудови маршруту.
- дальні – усі інші, що не вважаються місцевими.

Розглянемо основні питання щодо організації оздоровчих одно-триденних та 1-го і 2-го р. скл., які за статистикою є найбільш поширеними в нашій області.

Керівник походу має пам'ятати, що випуск туристичної групи в 1-3 дні та місцеві походи тривалістю до 4 днів включно здійснює тільки адміністрація навчального закладу.

Для цього в навчально-виховному та позашкільному закладі бажано мати педагога, на якого покладалася б обов'язки відповідального за ТКР і який був би компетентним у питаннях організації та проведення туристичних походів та екскурсій. Маршрутним документом на проведення вищезазначених некатегорійних походів є **маршрутний лист** визначеного зразка. Маршрутні листи на такі походи реєструються навчальними закладами, що проводять походи, у прощурованому та завіреному печаткою журналі за визначеною формою. Бланки маршрутних листів мають бути в кожному навчально-виховному закладі.

Одним із найефективніших засобів формування здорового способу життя, розширення кругозору дітей та юнацтва, виховання моральних якостей молодого покоління є туристично-краєзнавча робота. У навчальних закладах Дніпропетровщини накопичено чималий досвід організації різноманітних заходів туристично-краєзнавчого напрямку. Але перше місце серед них посідає організація і проведення туристичних походів та екскурсій зі школярами та студентами. Шкільні програми та навчальні плани з усіх предметів дозволяють якомога ширше проводити такі заходи серед школярів різного віку. Цей напрямок роботи не залежить від пори року. Більшість походів та екскурсій проводиться не тільки в навчальний та позакласний час, але і в канікулярний період. Кожний педагог у своїй роботі організує і проводить зі своїми учнями різноманітні походи та екскурсії. Але, на жаль, деякі питання щодо кваліфікованого випуску дитячих туристичних груп у походи та екскурсії залишаються поза увагою більшості педагогічних працівників та адміністрацій навчально-виховних і позашкільних закладів освіти, або це робиться на підставі застарілих нормативних документів.

Слід пам'ятати, що адміністрація закладу має право призначити керівником походу та його заступниками тільки тих осіб, які мають туристичний досвід. Відповідно до ст. 50 Закону України «Про освіту» та ст. 19 Закону України «Про позашкільну освіту» учасниками навчально-виховного процесу є, зокрема, «вихованці, учні, студенти..., керівні, педагогічні, наукові, науково-педагогічні працівники..., батьки або особи, які їх замінюють..., представники підприємств, установ, кооперативних, громадських організацій, які беруть участь у навчально-виховній роботі». Правила не містять обмежень щодо призначення заступником керівника походу осіб в залежності від їхнього місця роботи чи навчання. Відповідно, вищезазначені особи можуть залучатися до проведення туристичних походів і призначатися заступниками керівника походу. Керівник походу має бути не менше двох осіб на групу:

- від 6 до 30 учасників – при одноденному поході;
- від 6 до 25 учасників – при дво та триденному поході.

Керівником походу призначається педагог, працівник навчального закладу, який безпосередньо здійснює похід.

Туристичний досвід підтверджується єдиним документом: **довідкою про участь або керівництво походом** (за затвердженою формою). Але ця вимога поширюється на спортивно-туристичні походи I к. скл. і вище. У Додатках № 2 та № 3 Правил зазначено, що туристичний досвід керівника має відповідати таким вимогам:

1. Для призначення керівником одноденного походу необхідно мати досвід участі у будь-якому поході.

2. Для керівництва 2-3-денними походами – необхідно мати довідку про участь у триденному поході.

3. Для призначення керівником походу 1 р. скл. необхідно мати довідку МКК про участь у поході 2 р. скл. та досвід керівництва одноденним походом.

4. Для призначення керівником походу 2 р. скл. необхідно мати довідки МКК про участь у

керівника та заступників керівника може бути наказ за підсумками раніш проведеного походу відповідної складності або сам маршрутний лист. Важливо, щоб контролювався чіткий реєстр видачі та здачі маршрутних листів у закладі освіти.

При проведенні місцевих походів нижче 2 р. скл. адміністрація навчального закладу, яка здійснює похід, за умови забез-

поході 3 р. скл. та керівництво походом 1 р. скл.

Довідка про такий досвід може видаватися адміністрацією закладу за довільною формою із зазначенням виду та складності походу на підставі маршрутного листа. Підставою для призначен-

ня безпеки учасників замість заступника керівника може призначити помічника керівника (помічників) з учнів (для груп учнівської молоді) або студентів (для груп студентської молоді), які мають досвід участі в таких походах.

У вищезазначених походах можуть брати участь школярі, у яких є відповідний туристичний досвід:

1. Для участі у одно-триденному поході необхідно бажання самого учасника, його батьків та задовільний стан здоров'я школяра.

2. Для участі у поході 1 р. скл. необхідно мати досвід участі в 1-3-денному поході.

3. Для участі у поході 2 р. скл. необхідно мати досвід участі у поході 1 р. скл.

При організації та проведенні категорійних, дальніх походів різного рівня, а також місцевих походів різного рівня тривалістю понад 4 дні, туристичні групи мають обов'язково отримати позитивний висновок щодо можливості здійснення походу від туристичної маршрутно-кваліфікаційної комісії (МКК), що має відповідні повноваження. Такі МКК закладів освіти створені у Дніпропетровську (Бабушкінський, Ленінський і АНД райони), Кривому Розі (Інгuleцький, Тернівський райони та КНУ), Вільногірську та Дніпродзержинську. Якщо заявлений похід не входить до повноважень МКК закладів освіти, необхідно звернутися до обласної МКК при КЗ «ДДЮЦМС» ДОР.

Для отримання позитивного висновку на проведення запланованого походу до територіальної МКК освіти з відповідними повноваженнями не пізніше ніж за 10 діб до початку походу (без урахування часу на пересилання документів) з урахуванням графіку її роботи подаються такі документи:

- маршрутна книжка або маршрутний лист та їх копії;

- довідки про туристичний досвід учасників та керівників походу;

- картографічний матеріал;
- інші документи, які потрібні для виходу групи на маршрут.

При отриманні позитивного висновку відповідної МКК про

можливість здійснення заявленого походу, керівнику групи видається зареєстрована та підписана головою (заступником голови) МКК маршрутна книжка (маршрутний лист) зі штампом МКК, а також бланк повідомлення аварійно-рятувальної служби, яка обслуговує територію, де проводиться похід. Адміністрація навчального закладу, що здійснює туристичний похід, після отримання позитивного висновку МКК має видати наказ про його проведення, завірину печаткою закладу та підписом його керівника маршрутні документи групи і видати посвідчення про відрадженою керівнику і його заступникам.

Для місцевих походів тривалістю до 4 днів включно отримання позитивного висновку МКК не потрібно.

Навчальні екскурсії є обов'язковими та необхідними складовими навчально-виховного процесу. Екскурсії, що проводяться для школярів, вимагають від керівників та екскурсодів ретельної попередньої підготовки, вмілього проведення. Вони мають великі дидактичні переваги над класними заняттями і високу педагогічну ефективність. Багаторічний досвід організації та проведення екскурсій у школі засвідчує їхню величезну роль у навчальному процесі. На екскурсіях вчителі разом зі своїми вихованцями можуть ознайомитися з такими об'єктами, явищами і процесами, які наочно можна показати тільки в природі. Екскурсії у природу та на виробництво мають велике значення для виховання у школярів почуття патріотизму, адже тут у всій красі розкривається чарівність і різноманітність рідної України.

Отже, екскурсії є важливою формою патріотичної роботи зі шкільною молоддю. Вони, як і урок, мають свою мету, тему, план і свої методи роботи.

Екскурсійні групи формуються з учнів загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних і студентів вищих навчальних закладів, які об'єднуються на добровільних засадах за спільними інтересами.

Під час підготовки до організації та проведення екскурсій педагогічні працівники мають керуватися у своїй діяльності наступними нормативно-правовими актами:

- «Правилами надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 № 176 (зі змінами);
- «Порядком обслуговування громадян залізничним транспортом», затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.1997 № 252 (зі змінами);
- «Положенням про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти», затвердженим наказом МОН України від 01.08.2001 № 563 (зі змінами);
- «Правилами проведення туристичних подорожей з учнівською та студентською молоддю України», затвердженими наказом МОН України від 24.03.2006 № 237;

– іншими нормативно-роз'яснювальними документами.

При проведенні екскурсій (крім автобусних) з учнівською та студентською молоддю в межах населеного пункту, де мешкають або навчаються екскурсанти, призначення заступника керівника туристичної групи не є обов'язковим. Якщо екскурсія пов'язана з виїздом за межі населеного пункту на будь-якому виді транспорту (крім автобусів), навчальний заклад, що проводить екскурсію, призначає керівника та заступника керівника екскурсійної групи на групу з 25 осіб. На кожні 10 дітей (понад 25) призначається ще один заступник керівника (помічник). Склад екскурсійної групи – 10-40 осіб.

При проведенні автобусних екскурсій керівний склад туристичної групи комплектується відповідно до вимог Правил проведення туристичних подорожей та Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, згідно з якими адміністрація закладу освіти має призначити на кожну групу із 10 дітей керівника, відповідального за супровід їх під час поїздки, а для групи із 30 і більше дітей – медичного працівника.

Навчальний заклад, який організує автобусні екскурсії, має дотримуватися таких вимог:

- обов'язкове укладання угоди з автоперевізником або з представниками туристичних організацій, що здійснюють екскурсію;
- перевезення дітей має здійснюватися із забезпеченням високого рівня безпеки, надійності та якості транспортного обслуговування;

– максимальна кількість дітей для перевезення в автобусі не може перевищувати кількість місць для сидіння в ньому;

– перевезення організованих груп дітей здійснюється тільки у світлий час доби і за сприятливих погодних умов.

Під час підготовки до автобусної екскурсії адміністрація навчального закладу зобов'язана:

1. Видати наказ про проведення екскурсії згідно з відповідними вимогами.

2. Взяти участь у складанні та затвердженні схеми маршруту і розкладу руху автобусу, які попередньо погоджені з перевізником і територіальним підрозділом Державтоінспекції та оформлені виконавцем у трьох примірниках.

3. Скласти список учасників екскурсії у трьох примірниках.

4. Допустити до поїздки лише тих дітей, які зазначені в списках, і не мають протипоказань для далеких поїздок за станом здоров'я, що підтверджується відповідною довідкою лікаря.

5. Провести інструктаж керівника групи та його заступників з питань охорони праці та техніки безпеки під час екскурсійної подорожі. Ознайомити їх з правилами і обов'язками.

6. Сприятли страхованню учасників екскурсійної поїздки.

Для проведення будь-яких екскурсій отримання позитивного висновку МКК та оформлення маршрутних листів не потрібні.

Після завершення екскурсій керівник має підготувати звіт про подорож, він може бути як

тодичних, краєзнавчих кабінетах.

Найсприятливіший час для планування і проведення екскурсій – канікули.

Також необхідно керуватися рекомендаціями, викладеними в Листі МОН України від 15.04.2004 № 1/9-202 «Про проведення навчальних екскурсій», в яких звертається увага на необхідність використання навчального часу при організації 1-7 денних навчальних екскурсій до визначених історичних, культурних і промислових центрів України.

Під час планування екскурсій необхідно враховувати вік дітей та їхню психологічну підготовку до сприйняття

пізнавальних фактів.

Для проведення місцевих екскурсій зі школярами не потрібна офіційна згода батьків. У разі проведення екскурсійної поїздки тривалістю понад один день для батьків учнівської та студентської молоді віком до 18 років обов'язково проводяться батьківські збори, на яких обговорюються питання маршрутів екскурсій, їхнє планування, підготовка та проведення.

План проведення екскурсій, підготовчі та звітні заходи мають узгоджуватися з адміністрацією навчально-виховного або позашкільного закладу.

При виборі об'єктів для проведення екскурсій слід враховувати перелік комплексних навчально-тематичних екскурсій з учнівською та студентською молоддю «Моя країна – Україна», визначених краєзнавчих, географічних, етнографічних та історичних об'єктів і туристично-краєзнавчих екскурсійних маршрутів, що затверджені наказом МОН України від 06.04.2006 № 286, та користуватися послугами

Українського державного центру туризму і краєзнавства, Кримського республіканського, обласних, Київського та Севастопольського міських центрів туризму і краєзнавства учнівської молоді.

Володимир КРАСНОБРИЖИЙ,
методист КПНЗ
«Дитячо-юнацький центр»
Дніпропетровської міської
ради, лауреат Державної
премії України в галузі освіти
(тел. 0504516273, р. 763-18-18)

Музичне мистецтво

(Продовження. Початок на стор. 11)

Його основна функція полягає, насамперед, у тому, щоб допомогти учням зрозуміти, пережити досвід емоційно-естетичного ставлення до навколишнього світу, втілений в образній структурі твору мистецтва; до того ж, цей метод покликаний зробити процес пізнання мистецтва цікавим і захопливим.

Навчальна діяльність учнів з дисциплін художньо-естетичного циклу у 1-8-х класах може проводитися у різних формах, проте примусове виконання учнями письмових домашніх завдань, написання рефератів тощо є недоцільним і несприятливим для організації творчої мистецької діяльності. Основним видом домашніх завдань в основній школі з предмета «Музичне мистецтво» мають бути завдання на слухання та інтерпретацію музики в навколишньому середовищі, а також завдання творчого спрямування (наприклад, відтворити прослухану музику за допомогою елементарних музичних інструментів, рухів, голосу, придумати назву до музичного твору, підібрати інструментарій для музичного супроводу твору, прослуханого на уроці, проаналізувати звуки, створити виконавський план пісні, імпровізацію (вокальну інструментальну, ритмічну, мелодичну) тощо.

Основними і обов'язковими видами діяльності на уроках має бути сприймання і аналіз-інтерпретація творів мистецтва та мистецька діяльність учнів (вокально-хорова, художньо-практична, творча). Тому оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється за основними видами діяльності на уроках відповідно до Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів, затверджених наказом МОН-молодьспорту від 13.04.2011 № 329 «Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти».

Порядок заповнення сторінок класного журналу та оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11-х класів здійснюється відповідно до наказу МОН від 03.06.2008 № 496 «Про затвердження Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12) класів загальноосвітніх навчальних закладів».

З новими досягненнями в царині культури, мистецтва і мистецької педагогіки можна ознайомитися на сторінках фахового журналу «Мистецтво та освіта». Журнал друкує нові навчальні програми, інформаційні матеріали, методичні рекомендації та розробки, а також нотні додатки, що мають допомогти в реалізації змісту освітньої галузі «Мистецтво» в шкільному навчально-виховному процесі.

2013-2014 навчальний рік – новий етап у розвитку професійної майстерності вчителів музичного мистецтва, яка спрямовується на виявлення художніх здібностей учнів, розвиток творчої індивідуальності, формування естетичних інтересів і потреб кожного.

Галіна ЗІГМОНТ, методист навчально-методичного відділу виховних технологій та науково-дослідного лабораторії управління системою профільної освіти

Серпень

Ой, лукава звідниця, стежка серед літа!
Хочу тебе, сернику, та й приворожити.
Срібная кліточка, золоті дверцята,
Хочу тебе, сернику, в себе закохати!
Птаха летітиме – пір'ячко загубить.
Буду тебе, сернику, весело голубить.
Сядуть на озері білі-білі крижні...
В мене ж, мій сернику, губи, наче вишні.
Літо в зіниченьках буїно так святкує!
Хто ж тебе, сернику, це так поцілує?
Рука червоная, пересохла м'ята,
Чом же ти, мій сернику, не увійдеш в хату?
В оці пташиному – стужавіла просиць.
Милій мій! Сернику! Ще ж у нас не осінь!

Ганна СВІТЛИЧНА

7 • 50 років тому (1963 р.) **Ботаничний сад у Дніпропетровську** (заснований 1929 р.) постановою Ради Міністрів УРСР оголошено заповідною територією.

9 • 195 років тому (1818 р.) народився **Никанор Іванович Штанський**, громадський і земський діяч, голова Катеринославської губернської земської управи у 1869-1872 рр. Помер 8 вересня 1872 р.

11 • 90 років тому (1923 р.) народився **Микола Андрійович Карплюк**, письменник. Закінчив ДДУ, працював редактором обласного книговидавництва, головним редактором Дніпропетровської студії телебачення.

11 • 65 років тому (1948 р.) народилася **Валентина Володимирівна Дробиш**, художник-графік. Працює в галузі плакату та станкової графіки.

12 • 90 років тому (1923 р.) у Катеринославі народився **Анатолій Якович Брандис**, радянський льотчик, генерал-лейтенант авіації, двічі Герой Радянського Союзу. Помер 23 березня 1988 р. в Москві.

12 • 80 років тому (1933 р.) у Кривому Розі народився **Анатолій Григорович Липицький**, письменник. Помер у 2011 році. Був засновником альманаху «Саксагань», який редагував до 2009 р.

14 • 120 років тому (1893 р.) народився **Василь Петрович Нікітін**, вчений у галузі електроmekhanіки та електрозварювання, академік АН СРСР. Тривалий час працював на заводах і у вишах Дніпропетровська. Помер 16 березня 1956 р.

16 • 105 років тому (1908 р.) народився **Антон Іванович Задонцев**, український рослинознавець, член-кореспондент АН УРСР, дійсний член ВАСГНІЛ. Тривалий час був директором Всесоюзного науково-дослідного інституту кукурудзи у Дніпропетровську. Головним об'єктом його досліджень була озима пшениця. Помер 5 грудня 1971 р.

20 • 20 років тому (1993 р.) у Дніпропетровську на житловому масиві «Тополя» **відкрито кінотеатр «Січ»**.

23 • 95 років тому (1918 р.) народилася **Ірина Кузьмівна Константинова**, художник-сценограф. Працювала в галузі театральньо-декоративного мистецтва.

25 • 70 років тому (1943 р.) у с. Губиниха Новомосковського району народилася **Ганна Семенівна Шепітько**, поет, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії.

26 • 175 років тому (1838 р.) народився **Мар'ян Кароль Дубецький** (Dubiecki), польський історик. У 1874-1880 рр. мешкав на Катеринославщині, написав праці «Кодак – прикордонна фортеця та її околиці» та «Поле битви на Жовтих Водах». Помер 24 вересня 1926 р., похований у Кракові.

30 • 55 років тому (1958 р.) у с. Попово-Балівка (нині – с. Балівка Дніпропетровського району) народилася **Наталія Михайлівна Рибак**, художник. Працює в галузі петриківського декоративного розпису. Заслужений майстер народної творчості України.

30 • 45 років тому (1968 р.) у Дніпропетровську **відкрито планетарій**.

Календар підготувала
Ярина ГОЛУБ, завідувачка
краєзнавчого відділу
обласної державної бібліотеки

УКРАЇНОЗНАВСТВО, НАРОДОЗНАВСТВО, КРАЄЗНАВСТВО – ДЖЕРЕЛО ЗБАГАЧЕННЯ ДУХОВНОГО СВІТУ ШКОЛЯРІВ

Одним із найважливіших завдань, що постають перед сучасною вітчизняною освітою, є виховання творчої самодостатньої особистості, яка володіє широким спектром знань, міцними духовно-моральними основами, виявляє активну життєву позицію, що сприяє розбудові оновленого демократичного суспільства молодій європейській державі. Вирішенню цих завдань підпорядкована обласна науково-методична проблема «Креативна освіта для розвитку інноваційної особистості», над якою освітяни області працюють у 2013-2014 навчальному році.

ській українознавчій грі «Соняшник», Всеукраїнському фестивалі «Сонячні пелюстки» (інформація про них надіслана у відділі освіти).

Великий інтерес у сучасної школярської молоді викликає **народознавство**, яке є своєрідним орієнтиром у складних процесах самопізнання, громадянського самовизначення. Спираючись на досвід, можна стверджувати, що належний базовий рівень рідної національної культури, засвоєний людиною у юному віці, є основою її духовного і громадянського становлення, а предківська культура є тим цілісним ядром, що стимулює постійне нарощування й розвиток потенційних творчих можливостей сучасної молоді. Процес пізнання та засвоєння культурно-духовних здобутків нашого народу визначає Програма українського народознавства за ред. С.П. Павлюка, рекомендована Міністерством освіти і науки України (лист від 06.08.1998 № 1/11-1954).

Краєзнавча робота в загальноосвітніх школах і позашкільних закладах посідає важливе місце у сучасному навчально-виховному про-

цесі, охоплюючи різні напрями: історичний, географічний, туристично-спортивний, літературний, фольклорно-етнографічний, бібліотечно-бібліографічний та інші. Уроки та позакласні заходи краєзнавчого змісту мають творчий характер, викликають пізнавальний інтерес учнів, вирізняються змагально-ігровим стимулом, позитивним емоційним фоном, а головне – формують гідного громадянина, закоханого в рідний край, готового самореалізуватися добрими справами на благо своєї Батьківщини.

Важливу роль у навчально-виховному процесі відіграють шкільні народознавчо-етнографічні музеї, краєзнавчі кімнати, які функціонують у багатьох навчальних закладах області та сприяють залученню школярів до пошуково-дослідницької роботи, прищеплюють любов до рідної землі.

У квітні цього року ДОППО оголосив обласний учнівський конкурс «Диво-світ рідного краю», який проводиться з 1 травня до 15 вересня 2013 року у двох номінаціях: фотоконкурс «Мальовничий ріднокрай»

та конкурс поезії «Мій рідний край – куточок України», про що було повідомлено відділом освіти наприкінці квітня.

Для вчителів, які викладають українознавство і народознавство, у ДОППО проводяться курси «Використання інноваційних методів навчання на уроках українознавства і народознавства»; для керівників краєзнавчих гуртків шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів – курси «Оптимізація навчально-виховних завдань краєзнавчого напрямку освіти», розроблені лабораторією українознавства і народознавства кафедри філософії освіти ДОППО.

Універсальність змісту українознавчих дисциплін передбачає різноманітні напрямки національного виховання:

- виховання гуманістично-патріотичних почуттів;
- виховання свідомого ставлення до навчання, розвиток пізнавальної активності і культури розумової праці;
- розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді;
- формування національної свідомості та самосвідомості;
- формування духовної культури;
- утвердження принципів загальнолюдської моралі на національному ґрунті;
- виховання працелюбності, шанобливого ставлення до людської праці;
- формування художньо-естетичної вихованості;
- формування екологічної культури, бережливого ставлення до довкілля.

Варто наголосити, що українознавчі дисципліни допомагають учням відкрити себе і навколишній світ, відчувати радість самоусвідомлення через пізнання національних символів і народних традицій, дивовижного світу рідної природи, повноголосся материнської мови, неповторної культури, великих духовних світочів своєї Вітчизни. Залучення школярів до вивчення предметів українознавчого спрямування – це вияв розуміння перспектив самобутньої української спільноти у світовому співтоваристві.

Жанна КРИЖАНОВСЬКА,
завідувач лабораторії
українознавства і
народознавства
кафебри філософії освіти

САЙТ ОБЛАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО»: gdjerelo.jimdo.com

ЗАСНОВНИК ОБЛАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО» — ДЕПАРТАМЕНТ ОСВИТИ І НАУКИ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

<p>Редакційна колегія: В.М. ВАСИЛИНЕНКО, А.Л. ДЕДУРА, О.І. ДЕМЧИК, В.Г. ДОЛГОПОЛИЙ, С.Г. КРАМАРЕНКО, М.І. РОМАНЕНКО</p> <p>Головний редактор З.В. МАРЧИШИНА Заступник редактора С.А. ШУЛЬГА</p> <p>Фотокори Г.Г. та А.Г. КРЮЧЕНКИ. Дизайн і верстка Н.О. АНТОНЕНКО</p>	<p>Газету надруковано в друкарні ПП «Ліра М», 49038, Дніпропетровськ, просп. Воронцова, 73, тел. (056) 721-92-60. Ціна договірна. Передплатний індекс 40620.</p>	<p>Свідцтво про реєстрацію ДП № 66 від 13.12.1993. Формат А 3. Друк офсетний.</p> <p>Обсяг 1,6 ум. др. арк. Наклад 961. Зам. № 341</p>	<p>Адреса редакції: 49006, Дніпропетровськ, вул. Сверлова, 70, к. 216. Телефон/факс: 732-47-61, 732-48-48. E-mail: GDjerelo@yandex.ua</p>
--	--	--	---